

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI YAZILARI

ESSAYS ON DISABILITY STUDIES

Editörler / Editors
A. Resa AYDIN, İshak KESKİN

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI YAZILARI

ESSAYS ON DISABILITY STUDIES

Editörler / Editors

Prof. Dr. A. Resa AYDIN

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

Prof. Dr. İshak KESKİN

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Yayıncı / *Published by*

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / *Istanbul University Press*

İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü, 34452 Beyazıt, Fatih / İstanbul - Türkiye

<https://iupress.istanbul.edu.tr>

Engellilik Araştırmaları Yazıları/*Essays on Disability Studies*

Editörler / *Editors*: A. Resa AYDIN, İshak KESKİN

E-ISBN: 978-605-07-1222-3

DOI: 10.26650/B/SS46.2022.013

İstanbul Üniversitesi Yayın No / *Istanbul University Publication No*: 5310

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayın No / *Istanbul University Disability Application and Research Center Publication No*: 5

Online Yayın, Aralık 2022 / *Published Online in December 2022*

Bu çalışmaya atıfta bulunurken, referansa DOI numarasının dahil edilmesi önerilir.
It is recommended that a reference to the DOI is included when citing this work.

Bu çalışma Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı altında online olarak yayındadır.

This work is published online under the terms of Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Kitabın telif hakkı bulunmaktadır. Online olarak yayınlanan Creative Commons versiyonu haricinde, yasal istisnalar ve geçerli lisans sözleşmelerinin koşulları dikkate alınmalıdır.

This work is copyrighted. Except for the Creative Commons version published online, the legal exceptions and the terms of the applicable license agreements shall be taken into account.

DANIŐMA KURULU / ADVISORY BOARD

Prof. Dr. A. Resa AYDIN	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Prof. Dr. Neőe ÇAKI	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Doç. Dr. Zümrüt ECEVİT SATI	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Prof. Dr. Faruk Kerem GİRAY	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Prof. Dr. Neőe KARS TAYANÇ	Fenerbahçe Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Prof. Dr. İshak KESKİN	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi őebnem SAYHAN	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Göklem TEKDEMİR	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Candan ZÜLFİKAR	İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ÖNSÖZ

Prof. Dr. A. Resa AYDIN ix

PREFACE

Prof. Dr. A. Resa AYDIN xi

I. KISIM - PART I

ENGELLİ HAKLARI DISABILITY RIGHTS

1. BÖLÜM / CHAPTER 1

ENGELLİ HAKLARI HAREKETİ'NİN HUKUKÎ KAZANIMLARI / THE LEGAL OUTCOMES
OF THE DISABILITY RIGHTS MOVEMENT

Bekir Fatih MERAL 3

2. BÖLÜM / CHAPTER 2

TOPLUMA KATILIM AÇISINDAN ENGELLİ HAKLARI / DISABILITY RIGHTS IN TERMS
OF PARTICIPATION IN THE COMMUNITY

Gülşah KINALI 19

3. BÖLÜM / CHAPTER 3

SİVİL TOPLUMDA ENGELLİLİĞE HAK TEMELLİ YAKLAŞIM: “KAS HASTASIYIM
HAKLARIMIN FARKINDAYIM” PROJESİ / RIGHT-BASED APPROACH TO DISABILITY
IN NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS: “I AM PATIENT WITH
A NEUROMUSCULAR DISORDER, AND I AM AWARE OF MY RIGHTS” PROJECT

Nagihan SADIKLAR, Ekinsu ARSLAN, Selen SOLAKLAR, Maide Nur KILIÇARSLAN 51

4. BÖLÜM / CHAPTER 4

PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR VE ENGELLİ HAKLARI / PSYCHOLOGICAL DISORDERS
AND RIGHTS OF PERSONS WITH DISABILITIES

Arzu ÇALIŞKAN SARI, Elif EMİR ÖKSÜZ, Ece Ceren AKKAYA, Rabia Nur KODAK,

Özden YALÇINKAYA ALKAR 71

II. KISIM- PART II

KAMU YÖNETİMİ

PUBLIC ADMINISTRATION

5. BÖLÜM / CHAPTER 5

ENGELLİ HAKLARI BAĞLAMINDA KARIYER MESLEKLERDE BEDENSEL ENGELLİLİK:
HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI ÖRNEĞİ / PHYSICAL DISABILITY IN CAREER
OCCUPATIONS IN THE CONTEXT OF DISABILITY RIGHTS: EXAMPLE OF MINISTRY OF
TREASURY AND FINANCE

Emine YURTTAKAL 99

6. BÖLÜM / CHAPTER 6

ENGELLİ HAKLARINA KAMU YÖNETİMİ TEORİSİ ÇERÇEVESİNDEN BAKMAK /
LOOKING AT DISABILITY RIGHTS FROM THE FRAMEWORK OF PUBLIC
ADMINISTRATION THEORY

Şerafettin ERTEN 123

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

---

7. BÖLÜM / CHAPTER 7

VERGİ SİSTEMLERİNDE ENGELLİLERE YÖNELİK VERGİSEL AVANTAJLAR /
TAX ADVANTAGES FOR DISABLED PERSONS IN TAX SYSTEMS

Mehmet YÜCE, Muhammed ÇELİK, Nilay AKBULUT 147

III. KISIM - PART III

ERİŞİLEBİLİRLİK

ACCESSIBILITY

8. BÖLÜM / CHAPTER 8

TRTHABER İŞİTME ENGELLİLER HABER BÜLTENİ: BİR İÇERİK ÇÖZÜMLEMESİ
ÇALIŞMASI / TRT HABER NEWS BULLETIN FOR THE DEAF AND HARD-OF-HEARING:
A CONTENT ANALYSIS STUDY

Mine GÜVEN 181

9. BÖLÜM / CHAPTER 9

TARİHİ BİNALARIN KÜTÜPHANE OLARAK YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ VE
ERİŞİLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİ: İSTANBUL'DAKİ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN
TESPİTLER / REUSING HISTORIC BUILDING AS LIBRARY AND ACCESSIBILITY
IMPLEMENTATIONS: EVALUATION OF EXAMPLES FROM İSTANBUL

Gül YÜCEL 211

10. BÖLÜM / CHAPTER 10

BİLGİYE ENGELSİZ ERİŞİM: İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ENGELSİZ KÜTÜPHANE SİSTEMİ
ÖRNEĞİ / BARRIER-FREE ACCESS TO INFORMATION: THE EXAMPLE OF İSTANBUL
UNIVERSITY BARRIER-FREE LIBRARY SYSTEM

Pervin BEZİRCİ 235

11. BÖLÜM / CHAPTER 11

ENGELLİ VE TASARIM ARAŞTIRMACISI: BEKLENMEDİK BİR İLİŞKİ Mİ? /
DISABLED AND DESIGN RESEARCHER: AN UNEXPECTED RELATIONSHIP?

Zeynep YILDIZ, Özge SUBAŞI 269

12. BÖLÜM / CHAPTER 12

ŞEHİRLERARASI TERMİNALLERİN MİMARİ ERİŞİLEBİLİRLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ / EVALUATION OF INTERCITYTERMINALS
IN TERMS OF ARCHITECTURAL ACCESSIBILITY: THE CASE OF TÜRKİYE

Ebru DEMİRCİ 281

IV. KISIM - PART IV

PSİKOSOSYAL DESTEK

PSYCHOSOCIAL SUPPORT

13. BÖLÜM / CHAPTER 13

HASTANEDE YATAN ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLAR VE ANNELERİNİN KARŞILAŞTIĞI
GÜÇLÜKLER: ANNELERİN PERSPEKTİFİNDEN / CHALLENGES FACED BY CHILDREN
WITH INTELLECTUAL DISABILITY AND THEIR MOTHERS DURING HOSPITALIZATION:
MOTHERS' PERSPECTIVES

Ayfer AYDIN, Aşlı AKDENİZ KUDUBEŞ, Eysan Hanzade UMAÇ, Münever ASLAN,

İpek BERTAN 307

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

---

14. BÖLÜM / CHAPTER 14

ENGELLİ BİREYİN EVDE BAKILDIĞI VE KURUM BAKIMINA VERİLDİĞİ AİLELER ARASINDAKİ SOSYOLOJİK FARKLILIKLAR: AKSARAY İLİ ÖRNEĞİ / SOCIOLOGICAL DIFFERENCES BETWEEN FAMILIES WHERE PEOPLE WITH DISABILITIES ARE CARED FOR AT HOME AND INSTITUTIONAL CARE: THE CASE OF AKSARAY PROVINCE Pınar ŞALCI, Yücel CAN	327
--	-----

15. BÖLÜM / CHAPTER 15

ENGELLİ BİREYLERDE PSİKOSOSYAL DESTEĞİN ÖNEMİ / THE IMPORTANCE OF PSYCHOSOCIAL SUPPORT FOR INDIVIDUALS WITH DISABILITIES Oğuzhan ABAKAY	361
---	-----

16. BÖLÜM / CHAPTER 16

ENGELLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN YEREL YÖNETİMLERDEN BEKLENTİLERİ / EXPECTATIONS OF DISABLED INDIVIDUALS AND THEIR FAMILIES FROM LOCAL GOVERNMENTS Melda Medine SUNAY	385
---	-----

17. BÖLÜM / CHAPTER 17

“NEDEN OKULDA ENGELLİ KANKASI OLMASIN?": EBEVEYNLERİN PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE'DE ENGELLİLİK ODAĞINDA KAPSAYICI EĞİTİM / “WHY SHOULDN'T S/HE HAVE A DISABLED KANKA (CLOSE FRIEND) AT SCHOOL?": RESEARCH ON INCLUSIVE EDUCATION IN TÜRKİYE THROUGH PARENTS' PERSPECTIVE Ayşe BEYAZOVA, Melisa SORAN, Melike ERGÜN	403
---	-----

V. KISIM - PART V

TUTUM

ATTITUDE

18. BÖLÜM / CHAPTER 18

TÜRKİYE'DE İŞ YAŞAMINDA ENGELLİLİK ALGISI / PERCEPTION OF DISABILITY IN THE WORKPLACE IN TÜRKİYE İhsan ÜNGÖR	439
--	-----

19. BÖLÜM / CHAPTER 19

ENGELLİ LİMANINDA METAFOR / METAPHOR AT THE DISABLED PORT Feyza DERELİ	467
---	-----

20. BÖLÜM / CHAPTER 20

SOSYAL DIŞLANMANIN NESNELERİ OLARAK ENGELLİLER / THE DISABLED AS OBJECTS OF SOCIAL EXCLUSION Merve ERCAN	481
--	-----

21. BÖLÜM / CHAPTER 21

ENGELLİLER AÇISINDAN SOSYAL DIŞLANMANIN ÖNLENMESİNDE TİYATRONUN ROLÜ / THE ROLE OF THE THEATER IN PREVENTING SOCIAL EXCLUSION FOR THE DISABLED Yener ŞİŞMAN, Bora BALUN	501
---	-----

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

---

22. BÖLÜM / CHAPTER 22

ENGELLİ HAKLARI KONUSUNDA ARAŞTIRMA YAPAN YÜKSEK ÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN ARAŞTIRMA ALANLARINDA EĞİTİLMESİ VE BİLİNÇLENDİRİLMESİ /
RAISING AWARENESS AND TRAINING OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN
RESEARCH IN DISABILITY RIGHTS

Nevin Zeynep YELÇE, Doğa Selin MEMİKOĞLU 515

VI. KISIM - PART VI

COVID-19

COVID-19

23. BÖLÜM / CHAPTER 23

PANDEMİ DÖNEMİNDE ENGELLİLER VE ENGELLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMANIN
SORGULATTIKLARI / DISABLED PEOPLE DURING THE PANDEMIC PERIOD AND
QUERY OF A STUDY ON DISABILITY

Songül Sallan GÜL 557

24. BÖLÜM / CHAPTER 24

PANDEMİNİN ÇALIŞMA YAŞAMINDAKİ GÖRME ENGELLİLERE ETKİSİ / THE EFFECT OF
THE PANDEMIC ON VISUALLY IMPAIRED PEOPLE IN THEIR WORK LIFE

Mutay den BUTTER 581

ÖNSÖZ

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne bağlı Engellilik Araştırmaları Bilim Dalının ikinci yayını olan Engellilik Araştırmaları Yazıları kitabında engellilik konusunda çalışan farklı disiplinlerden araştırmacıların çalışmaları yer alıyor. Bu çalışmalar, “3 Aralık Dünya Engelliler Günü” kapsamında 2019 ve 2020 yıllarında gerçekleştirilen iki ayrı “Dünya Engelliler Günü Paneli”nde yapılan konuşmalardan, 3-4 Aralık 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Türkiye’de Engelli Haklarında Güncel Durum” temalı “Dünya Engelliler Günü Sempozyumu”nda sunulan bildirimlerden ve yazar olarak davet edilen araştırmacıların eserlerinden oluşmaktadır.

Engellilik Araştırmaları engelli kişilerin sosyal hayata dâhil olmalarında ortaya çıkan sorunları insan hakları bağlamında ele alan bir bilim dalıdır. Fiziksel (mimarî) mekânlara, bilgi teknolojilerine ve ulaşım erişimi kısıtlı olan engelli bireyin diğer kişilerle eşit koşullarda sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi, istihdama katılabilmesi, sosyal ve politik hayatta varlık gösterebilmesi mümkün olmaz. Engelli birey ve ailesinin psikososyal açıdan desteklenmesi ve toplumdaki ayrımcı, dışlayıcı tutumlara karşı güçlendirilmesi gerekir.

Bu kitapta, kamu yönetiminden bilgi teknolojilerine ve ulaşım hizmetlerine erişime, ailelerin psikososyal destek ihtiyaçlarından mimarî alanların erişilebilirliğine, sosyal dışlanmaya neden olan engellilik algısından COVID-19 pandemi sürecinde engelli bireylerin yaşadıkları sorunlara değinen araştırmaları içeren altı ayrı kısım altında 24 bölüm yer alıyor. Çalışmalardaki ortak payda insan hakları açısından engellilik olgusunun incelenmiş olmasıdır. Farklı disiplinlerden akademisyenlerin, kamu ve sivil toplum kuruluşlarından araştırmacıların özgün eserlerini içeren bu seçkinin Engellilik Araştırmaları alanına katkı sunması dileğiyle....

Prof. Dr. A. Resa AYDIN
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi,
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı,
İstanbul, Türkiye

PREFACE

The book “Essays on Disability Studies” is the second publication of the Department of Disability Studies of Istanbul University Institute of Social Sciences and includes research by researchers from different disciplines working on disability issues. These studies consist of speeches given at two separate “World Disability Day Panels” held within the scope of “December 3 World Disability Day” in 2019 and 2020; papers presented at the “Current Status of Disability Rights in Türkiye” themed “World Disability Day Symposium” held between December 3-4, 2021, and works by researchers invited as authors.

Disability Studies is an academic discipline that examines the nature, meaning and consequences of disability. The ultimate focus of disability studies is to enhance the civil rights of people with disability and to improve their full participation in social life on equal basis with others. It is not possible for individuals with disability who have limited access to physical environment, information technologies and transportation to benefit from health and education services, participate in social and political life on equal terms with other individuals. The psychosocial support and empowerment of the individuals with disability and their families against discriminatory, exclusionary attitudes in society is necessary.

The topics covered in this book includes research on public administration, accessibility of physical environment, information technologies and transportation services, the psychosocial support needs of families, the disability perception that causes social exclusion, the problems experienced by individuals with disability during the COVID-19 pandemic. The book is divided into six sections containing 24 chapters. The common factor in the studies is the examination of the phenomenon of disability from the perspective of human rights. It is hoped that this selection, which includes original works by academics from different disciplines and researchers from public and civil society organizations, will contribute to the field of Disability Studies.

Prof. Dr. A. Resa AYDIN
Istanbul University, Istanbul Faculty of Medicine,
Department of Physical Medicine and Rehabilitation,
Istanbul, Turkiye

22. BÖLÜM / CHAPTER 22

ENGELLİ HAKLARI KONUSUNDA ARAŞTIRMA YAPAN YÜKSEK ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ARAŞTIRMA ALANLARINDA EĞİTİLMESİ VE BİLİNÇLENDİRİLMESİ

RAISING AWARENESS AND TRAINING OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN RESEARCH IN DISABILITY RIGHTS

Nevin Zeynep YELÇE¹, Doğa Selin MEMİKOĞLU²

¹Öğr. Gör., Sabancı Üniversitesi, Temel Geliştirme Departmanı, İstanbul, Türkiye
E-posta: zeynep.yelce@sabanciuniv.edu

²Yüksek Lisans Öğrencisi, Kungliga Tekniska Högskolan (KTH, Royal Institute of Technology), Stokholm, İsveç
E-posta: dogaselin@sabanciuniv.edu

DOI: 10.26650/B/SS46.2022.013.22

ÖZ

Bu çalışmada Sabancı Üniversitesi Lisans Proje Dersi (PROJ 201) kapsamında engellilik ve engelli hakları üzerine yürütülen projeler ve proje gerçekleştirme yöntemleri hakkında bilgi verilmektedir. PROJ 201 dersi lisans öğrencilerinin farklı fakültelerden ve birimlerden öğretim üyeleri ve uzmanlar ile bir proje üzerinde çalışarak temel araştırma yöntemleriyle tanışmalarını hedeflemektedir. Öğrencilerin uygulamalı çalışmalar yaptıkları ders, öğrencilerin gerçek araştırma deneyimi kazanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu doğrultuda, 2012 yılından bu yana erişilebilirlik ve engelli hakları konulu projelerde farklı fakülte ve programlardan lisans öğrencileri görev almış; bir yandan araştırma yöntemleri, proje süreçleri ve takım çalışması konusunda bilgi ve deneyim sahibi olurken bir yandan da engellilik alanında bilinçlenmiş ve toplumun çeşitli katmanlarının bilinçlenmesine katkı sağlamışlardır. Çalışmanın ilk kısmında PROJ 201 dersi hakkında genel bilgi sunulmaktadır. İkinci kısımda ise 2019-2020 akademik yılında danışmanlar nezaretinde yürütülen “Dünya Genelinde Engelli Hakları Girişimleri (Disability Rights Initiatives around the Globe)” projesinde yer alan öğrencilerin dünya genelinde faaliyet gösteren engelli hakları inisiyatifleri üzerine yaptıkları çalışmalar değerlendirilmektedir. Bu çalışma, lisans düzeyindeki proje derslerinin öğrencilere temel araştırma, raporlama ve sunum becerileri kazandırmanın yanı sıra farklı toplumsal alanlarda farkındalık ve bilinç kazandırmaya yönelik katkısını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli hakları girişimleri, Proje dersi, Yükseköğretim, Sivil toplum örgütleri

ABSTRACT

This article presents an insight about projects focusing on disability and disability rights conducted in the scope of Undergraduate Project Course (PROJ 201) at Sabancı University. PROJ 201 is a course aimed at introducing undergraduate students to fundamental research methods through working on a specific project with faculty and specialists from different programs and units. The course has been designed to provide students with actual research experience through hands-on applications. As such, from 2012 onwards undergraduate students from different faculties and programs have participated in projects on accessibility and disability rights. While acquiring knowledge and experience about research methods, project management processes and team work, they have also developed an awareness about disabilities and contributed to raising awareness in various echelons of society. The first part of this study presents general information on PROJ 201. The second part focuses on the “Disability Rights Initiatives around the Globe (Dünya Geneline Engelli Hakları Girişimleri)” project conducted by their supervisors, during the 2019-2020 academic year; and presents the evaluations of the undergraduate students who have worked on disability rights initiatives around the globe. This study aims to demonstrate the contribution of undergraduate project courses not only in teaching research, reporting and presentation methods, but also in raising awareness on social issues.

Keywords: Disability rights initiatives, Project course, Higher education, Non-governmental organizations

EXTENDED ABSTRACT

Sabancı University students who continue their education in different faculties and programs at the undergraduate level, have taken Undergraduate Project Course (PROJ 201) and became an integrated part of the project called “Disability Rights Initiatives around the Globe”. The project has been carried out under the supervision of Foundation Development Directorate lecturer N. Zeynep Yelçe and teaching assistant Aycan Ünal. Disability Rights Initiatives around the Globe project is the base of this academic work. Disability Rights Initiatives around the Globe project is investigated in the article, and it is one of the projects that is coordinated by N. Zeynep Yelçe since 2012 at Sabancı University about disability rights. In the first part of the article, the academic studies carried out in cooperation with Sabancı University on the Disability Rights Movement and “accessibility” is discussed. These movements have gained momentum in the light of the continuous studies that are carried out in the last ten years. “Disability from Different Perspectives” is the starting point of the studies in 2012, which was prepared as a comprehensive report to be presented to policy makers. The field study titled “A View of Barrier-Free Access to Information and Services”, is a joint project of Boğaziçi University and Sabancı University which was done to support “Disability from Different Perspectives” project. Consecutively in 2013 “For a Türkiye Without Barriers: Where Are We on the Road? Current Situation and Suggestions” report was published publicly and two panels; “Accessibility” and “Education” were organized for education faculties, teachers, families of disabled people and non-governmental organizations. The results of

this public report and the panels are discussed in the first part of the report. The accessibility projects continued uninterruptedly up to date at Sabancı University. In the first part of the report, legal applications have been evaluated within the projects that have been ongoing since 2012 and the development of policy and application proposals aimed at increasing the quality of life of disabled people is mentioned in detail. Moreover, the importance of students and academicians participating in the disability rights projects; performing joint studies with ministries, academics, experts and disabled individuals and in cooperation with various foundations is described and the importance of these efforts in securing the rights of persons with disabilities was mentioned in the first part of the report. The second and main part of the project is the evaluation of the works of 11 local/universal organizations operating around the world on disability rights initiatives in 14 different countries within the scope of the project. PROJ 201 is a compulsory course for Sabancı University students, and its content is designed to enable students to work on a project with faculty members from different faculties to become acquainted with basic research methods and to gain first-hand experience with project management processes. Within the scope of this course, students are given basic information about disability studies, the development of the Disability Rights Movement, its principles, current situation, and national and international legal regulations. Informed students lay the groundwork on which to base their research on UN Declaration on the Rights of Persons with Disabilities (1975), UN Declaration of Standard Rules on Equal Opportunities for Persons with Disabilities (1993), Law No. 5378 on Persons with Disabilities (2005), UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (2006), For Türkiye Without Barriers: On the Road where are we? (2013), Istanbul University Practical Handbook on Equal Opportunities in Education for Students with Special Needs (2015), Handicapped Rights Monitoring Guide (2016), UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities “Concluding observations on Türkiye’s first report” (2019) and by investigating similar laws, contracts, declarations which are first-hand sources. Students are expected to demonstrate their presentation skills in addition to writing a project proposal report and a final report. Students who do research in the project; are responsible for investigating the unique management styles of organizations, provided opportunities the level awareness of the organizations, whether the principles or innovations made by the organizations is in line with the principles of the Disability Rights Movement in the light of the United Nations. Under the supervision of N. Zeynep Yelçe, the final report of the 11 projects was prepared in 4 main sections as introduction, method, conclusion & discussion and evaluation. In this study, mainly law and regulation review, online institutional review, corporate correspondence and survey methods among university students were utilized as research methodology. Posters

were prepared as supplementary material to the reports for each institution examined, and the students presented their work to Sabancı University members on the poster day. The importance of this study has been emphasized and been supported by disability rights projects done in the past years. Students have reached to both similar and different conclusion for the organizations that are studied. Among the similar findings, the most important issue was that organizations lack the use of social media and had weaker accessibility compared to their stronger aspects. As a result of the researches, it has been revealed that only a certain part of the students who aim to communicate with disability rights organizations in different countries was able to get feedback without delay. It has been concluded that the main reason for the different results is the differences in country-based/local problems regarding disability and disability rights. Another result obtained is that the originality of the project stems from the fact that the students carrying out the project are undergraduate students from different faculties. Students who continue their education in different faculties have obtained detailed information about the Disability Rights Movement and the disability rights organizations assigned to them. In this context, the students who took the PROJ 201 course are now aware of the disability and disability rights, that every world citizen should be aware of, which is the living proof that the project achieved its goal.

Giriş

Engellilik konusuna ilgi gösterenler, “bir gün siz de engelli olabilirsiniz” ya da “hepimiz potansiyel engelliyiz” mantığı ile yola çıkabilmektedir. Oysa kadın haklarını savunan erkekler ya da hayvan hakları için mücadele eden insanlar açısından bu yaklaşım komik gözükmemektedir. Zaten bir hakkı savunmak ya da haksızlıkların karşısında durmak başlı başına bireysel çıkarın ötesinde bir anlama sahiptir.

Lokman Ayva (İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, 2013, s. 24)

1960’larda Kuzey Amerika’da başlayarak önce Avrupa’ya ardından da bütün dünyaya yayılan Engelli Hakları Hareketi, engelli hakları aktivistleri ve Birleşmiş Milletler tarafından yönlendirilen bir harekettir. Hareketin en önemli getirisi 20. yüzyılın başlarından itibaren egemen olan ve engeli bireyde arayarak “kusuru” düzeltmeyi öne çıkaran medikal yaklaşımın yerini hak temelli bir yaklaşıma bırakması olmuştur.

Engelli Hakları kavramı 2006 yılında Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan ilk kapsamlı ve bağlayıcı uluslararası sözleşme olan Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de yer almıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 1981 yılını “Engelliler 10 Yılı” ilan ettiğinde, üye ülkelerde engellilere sunulan hizmetlerin sorumlu bir kurum koordinasyonu altında olması kararlaştırılmış, bu doğrultuda aynı yıl ülkemizde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı başkanlığında “Sakatları Koruma Millî Koordinasyon Kurulu” oluşturulmuştur. 1997 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığının kurulmasıyla birlikte bu kurul görevlerini devretmiştir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin Türkiye’de 28 Ekim 2009 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmesiyle birlikte bu alandaki çalışmaların sistemli olarak hız kazandığı görülmektedir. 2011 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne (SHÇEK) bağlı Özürlü Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ve Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı birleştirilmiş, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 2013 yılında adı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak değişen kurumun amacı;

engellilere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek için; ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, engelliler ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, engellilerin problemlerini tespit etmek ve bunların çözüm yollarını araştırmaktır. (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2022).

Bu kısa özet ülkemizde son on yılda engelliliğe yaklaşım açısından hukuksal ve kurumsal anlamda çok yol kat edildiğini göstermektedir. Engelli bireyleri “sakat” yani kusurlu ve korunmaya muhtaç kişiler olarak değerlendiren devlet yapısının hak temelli yaklaşımları benimsediği ve buna uygun politikalar geliştirmeye başladığı görülmektedir. Kamu kurumları jargonunda “sakat” ve “özürlü” gibi terimlerin “engelli” sözcüğü ile değiştirilmiş olması bile engelin kişisel bir kusur değil aksine çevresel ve toplumsal etkenlerden kaynaklanan bir durum olduğunun kabulüdür. Ancak toplum genelinde halen eşitlikçi ve hak temelli bir yaklaşımdan ziyade yardımseverlik anlayışının ağır bastığı gözlemlenmektedir. Tekirdağ Milletvekili Candan Yüceer’in Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nin 04 Aralık 2012 tarihli birleşiminde dile getirdiği “Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin kabul edilmesine ve Anayasa’mızın engellilere yönelik pozitif ayrımcılık içeren düzenlemelerine rağmen engelli yurttaşlarımıza hak temelli değil yardım temelli bir anlayışla yaklaşılmamasından dolayı engelli sorunu bir türlü aşılamamıştır” (Yüceer, 2012) ifadesi durumu oldukça açık bir şekilde özetlemektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2010 yılında yapılan “Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması” yakın zamana kadar bu anlayışın ne yazık ki engelli bireyler arasında da yaygın olduğunu göstermiştir. TÜİK araştırması Ulusal Özürlüler Veri Tabanı’na kayıtlı olan kişilerin %85,7’sinin sosyal yardım ve desteklerin artırılması beklentisi içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum “engelli bireyin henüz kendini yardıma muhtaç biri olarak görmekten kurtulamamış ve eşit vatandaş olduğunu kavrayamamış olduğunu düşündürmektedir.” (Türkiye İstatistik Kurumu, 2011).

Bu çalışma, Türkiye’de engellilik paradigmasının ve dolayısıyla engelli haklarına yaklaşımın hukuksal ve kamusal alanda önemli bir değişim geçirdiği 2010-2020 döneminde Sabancı Üniversitesinde Lisans Proje Dersi kapsamında yürütülen engellilik çalışmaları ve engelli hakları odaklı projeleri hakkında bilgi vermeyi ve yükseköğretimde öğrencilerin bir yandan araştırma yöntemleri ve proje yönetimi konusunda eğitim alırken diğer yandan toplumsal konular hakkında nasıl farkındalık kazanabilecekleri ve katkıda bulunabilecekleri konusunda bir vaka çalışması sunmayı hedeflemektedir.

1. Lisans Proje Dersi (PROJ 201) ve Engellilik Çalışmaları

PROJ 201 kodlu Lisans Proje Dersi, Sabancı Üniversitesinde eğitim gören öğrenciler için zorunlu bir üniversite dersidir. Bu ders öğrencilerin farklı fakültelerden ve birimlerden öğretim üyeleri ve uzmanlar ile bir proje üzerinde çalışarak temel araştırma yöntemleriyle tanışmasını ve proje yönetim süreçlerini ilk elden deneyim kazanarak tanınmasını sağlamak

üzere tasarlanmıştır. Öğrenciler yer aldıkları projenin gerektirdiği işlemleri süpervizörleriyle yakından çalışarak dönem süresince tamamlarlar. Küçük gruplar halinde çalışan öğrenciler bir ekip olarak uygulamalı çalışmalar yaparken sunum ve takım çalışması becerileri kazanırlar. Projeye ilgili aşamaların zamanlaması ekip üyelerinin önemli görevleri arasındadır. Öğrenciler, bir yandan proje yönetimi konusunda deneyim kazanırken bir yandan da üzerinde çalıştıkları projeye özgü temel araştırma, deneyim ve tasarım becerileri edinirler.

Öğrenciler hem Güz hem de Bahar döneminde açılan bu dersi, tercihlerine bağlı olarak lisans eğitimine başladıktan sonraki ilk dört dönemden birinde tamamlarlar. Lisans öğrencilerinin mezun oluncaya kadar en az bir tam sene devam etmek zorunda olduğu, gönüllü çalışmaya dayalı, sivil toplum örgütleriyle beraber çalışan takım projeleri olan Toplumsal Duyarlılık Projeleri (CIP 101) yükümlülüğünden farklı olarak PROJ 201 dersi 1 AKTS¹ kredisi ve 1 SU kredisi² değerinde olup, harf notu ile değerlendirilerek öğrencinin not ortalamasına dâhil olan bir derstir. Değerlendirmesi çeşitli proje çıktıları üzerinden yapılan PROJ 201 dersi öğrencilere dönem boyunca 30 saatlik iş yükü getirir.

Öğrenciler PROJ 201 dersinin yükümlülüklerini tamamlamak için öncelikle bir yazılı proje teklif raporu hazırlarlar. Dönem sonunda süpervizörler öğrencilerinden projede elde ettikleri bulguları ve yaptıkları bütün çalışmalarını değerlendiren bir final raporu yazmalarını, bir poster hazırlamalarını veya sözlü sunum yapmalarını ister.

Öğrenciler dönem boyunca süpervizörleri rehberliğinde proje çalışmalarına devam ederken bir yandan da Lisans Proje Dersi koordinatörleri tarafından düzenlenen ve katılım zorunluluğu bulunan üç ayrı eğitime katılırlar:

1. Proje Teklif Raporu Yazımı.
2. Final Raporu Yazımı.
3. Sunum Becerileri.

Araştırma süreçlerinin ve proje yönetiminin genel mantığı hakkında fikir sahibi olunmasını sağlayan bu eğitimlerde öğrenciler, yer aldıkları projeden bağımsız olarak, araştırma yöntemleri, raporlama ve sunum teknikleri üzerine bilgilendirilir. Eğitimlerde farklı alanlardan rapor, poster ve sunum örnekleri incelenir ve PROJ 201 dersinde izlenecek şablonlar tanıtılır. Şablonlarda yer alan başlıkların ve bölümlerin genel mantığı ve önemi tartışılır. İçerik sunumu, tasarım, rapor yapısı ve kurgusu, alıntılama ve kaynakça yöntemleri üzerine detaylı teknik

1 AKTS: Avrupa Kredi Toplama ve Transfer Sistemi.

2 SU kredisi: Ulusal Kredi Sistemi çerçevesinde belirlenen Sabancı Üniversitesi Kredisi.

bilgiler verilir. Öğrenciler bu eğitimlerde edindikleri temeli, süpervizörleri rehberliğinde, kendi proje çıktıklarına uygularlar.

Sabancı Üniversitesi Lisans Proje Dersi kapsamında engellilik üzerine açılan ilk projeye politika yapıcılara sunulmak üzere kapsamlı bir rapor hazırlamak amacıyla 2012 yılında Sayın Dilek Sabancı liderliğinde ve Sabancı Üniversitesi yürütücülüğünde sürdürülen Farklı Açılardan Engellilik Projesi vesile olmuştur. Farklı Açılardan Engellilik Projesi kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sosyal Güvenlik Kurumu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, alanda çalışan akademisyenler ve uzmanlar, engelli bireyler, çeşitli vakıflar ve STK'lar ile işbirliği içinde çalışmalar yürütülerek engelli bireylerin haklarını güvence altına alan yasal mevzuat ışığında mevcut uygulamalar değerlendirilerek, engelli bireylerin yaşam kalitesini yükseltecek politika ve uygulama önerileri geliştirilmiştir.

Farklı Açılardan Engellilik Projesi sonunda Engelsiz Türkiye'ye geçiş sürecinin neresinde olduğumuzu eşitlikçi ve hak temelli bir yaklaşımla değerlendirmek ve öneriler getirmek amacıyla “Engelsiz Türkiye İçin: Yolun Neresindeyiz?” başlıklı bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda konu beş ana başlık altında ele alınmıştır: 1) Erişilebilirlik (fiziksel erişilebilirlik, bilgi ve hizmete erişim), 2) eğitim, 3) istihdam, 4) siyasal katılım ile 5) sağlık ve rehabilitasyon hizmetleri. Raporun son bölümünde ise ilk dört başlığa ilişkin ikiyeşer politika önerisinin maliyet analizlerine yer verilmiştir (Menda, Berktaş ve Balkan, 2013).

Farklı Açılardan Engellilik Projesi'nde Bilgi ve Hizmetlere Erişim konusunda saha çalışmasını gerçekleştirmek üzere Lisans Proje Dersi kapsamında Güz 2012 döneminde Sabancı Üniversitesi Temel Geliştirme Direktörlüğü öğretim görevlisi Dr. N. Zeynep Yelçe ve eğitim asistanı D. Pınar Ensari süpervizörlüğünde “Bilgi ve Hizmetlere Engelsiz Erişime Bakış” başlıklı proje açılmış ve başvurular ile yapılan mülakatlar sonucunda seçilen 41 öğrenci çalışmada yer almıştır. Öğrenciler iki veya üç kişiden oluşan gruplar halinde, 18 ekip olarak, ortalama dörder mekânı ziyaret ederek değerlendirmiş ve raporlarını sunmuştur. Ziyaretler öncesinde, konuya ilişkin bilgi sahibi olmaları için Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi, Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun gibi belli başlı dokümanlar öğrenciler ile paylaşılmıştır. Saha çalışması sırasında öğrencilere farklı engel gruplarından bireyler eşlik etmiştir. Böylece ziyaret edilen mekânlardaki durum yerinde uygulama, deneyimleme ve gözlemleme suretiyle gerçekçi bir şekilde tespit edilebilmiş; proje ekipleri karşılarına çıkan aksaklıkları ve eksikleri bizzat deneyimleyerek çözmek durumunda kaldıklarından, farkındalıkları artmıştır.

Bu proje çerçevesinde, Boğaziçi Üniversitesi ile işbirliği yapılarak hem saha çalışmasının kapsamı genişletilebilmiş hem de farklı üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin deneyimlerini birbirleriyle paylaşmalarına olanak sağlanmıştır:

Boğaziçi Üniversitesi'nde Yard. Doç. Nalan Babür'ün yürüttüğü "PRED 310- İlköğretim Fen ve Matematik Eğitiminde Özel Eğitim" ve "PRED 331- İlk Çocukluk ve İlköğretim Yıllarında Özel Eğitim" derslerine kayıtlı 111 öğrenci de gerçekleştirdikleri mekân ziyaretleri ile saha çalışmasına gönüllü olarak katkıda bulunmuştur. Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin tespit formları ve hazırladıkları gözlem raporları Ar. Gör. Işık Sabırlı koordinasyonunda 15 Aralık'ta proje grubuna teslim edilmiştir. Proje bitiminden sonra 6 Ocak 2013'te her iki üniversitede projeye katkıda bulunmuş olan öğrencilerin bir araya gelerek deneyimlerini paylaşabilecekleri bir poster günü düzenlenmiş ve iki üniversitedeki öğrenciler birbirlerinin posterlerini inceleme, gözlemlerini dinleme ve tartışma imkânı bulmuştur. (Yelçe ve diğ., 2013, s.25).

Proje boyunca Sabancı Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi öğrencilerinin ilgili dersler kapsamında gerçekleştirdikleri saha çalışmalarının bulguları N. Zeynep Yelçe, D. Pınar Ensari ve M. Bora Burat tarafından değerlendirilerek, Sabancı Üniversitesi tarafından 2013 yılında yayınlanan "Engelsiz Türkiye İçin: Yolun Neresindeyiz? Mevcut Durum ve Öneriler" başlıklı raporda "Bilgi ve Hizmete Erişim" başlığı ile yayınlanmış ve kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu doğrultuda, 6 Kasım 2013 tarihinde raporu eğitim fakülteleri, öğretmenler, engelli bireyler ve aileleri, İstanbul'da bulunan Engelsiz Üniversite birimleri ve sivil toplum kuruluşları ile paylaşmak üzere "Erişilebilirlik" ve "Eğitim" başlıklarını taşıyan iki panel düzenlendi. Erişilebilirlik panelinde proje boyunca engelli eşlikçi olarak öğrencilerimiz ile mekân ziyaretleri gerçekleştiren engelli hakları savunucusu ve hurriyet.com.tr yazarı Ayşegül Yelçe ile söz konusu dönemde Mekatronik Mühendisliği programı öğrencisi olan Harun Nalbant saha çalışmasından izlenimlerini paylaştılar.

Projenin başından itibaren kapsamlı toplumsal ve kamusal paylaşımın hedeflenmesi ve öğrencilerin bu hedefin bilincinde olması, onları PROJ 201 dersi süresince yaptıkları çalışmaları ders yükümlülüğü ve ödev olarak algılamak yerine gerçek bir projeye katkıda bulunmak ve toplumsal bir soruna ışık tutmak üzere sorumluluk bilinci ve hevesle çalışmaya ve öğrenmeye yönlendirdi.

2012-2013 akademik yılı Güz döneminde yürüttüğümüz bu proje dersinin öğrencileri olduğu kadar bizleri de hem araştırmacı hem de süpervizör olarak farklı bir bilinç düzeyine taşıdığını söylemek yanlış olmaz:

Sabancı Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nden 152 öğrenciyle yola çıkarken, öğrencilere engellilerin hakları ve hizmetlere erişimleri konusunda bir farkındalık kazandırmak gibi doğrudan bir amacımız yoktu. Açıkçası, öğrencilerin böyle bir araştırmanın ve iyileştirme projesinin bir parçası olmayı bu kadar isteyeceklerini ve bu kadar özveriyle çalışacaklarını tahmin etmemiştik. Projeye katkı sağlamak adına Sabancı Üniversitesi lisans öğrencilerinden gelen yoğun talep sonrasında ve özellikle her iki üniversitedeki öğrencilerin saha araştırması derinleştikçe, bu projenin belki de sadece tespit yapma ve iyileştirme önerileri getirmekten ibaret olmayacağını, araştırma sürecinin kendisinin bilinç düzeyinde bir iyileştirme, deneyimleri buluşturarak zenginleştirme ve farkındalıkları artırarak insanlar arasındaki empati engellerini kaldırma işlevi görebileceğini fark ettik. Planlanan saha araştırmasının tamamlandığı -beklenmedik durumların ortaya çıktığı belirli mekânlar hariç- şu noktada engelli-engelsiz bütün bireylerin eşit, onurlu ve bağımsız bir şekilde yaşayacakları ortak yaşam alanları kurma tahayyülünün kapılarını öğrencilerle birlikte araladığımızı söyleyebiliriz.

Proje kapsamında saha çalışması yürüten öğrencilerin hazırladıkları proje teklifi ve son gözlem raporları ve onlarla yüz yüze yapılan görüşmeler bizlere süreç içerisinde nasıl “normal” ve engelli, biz ve onlar karşıtlıklarından, belirli önyargılardan, yardımseverlik temelli yaklaşımlardan uzaklaştıklarını gösterdi. Daha da önemlisi gözlemci öğrencilerin, zaman içinde engelli insanları bir grubun türdeş üyelerinden ve pasif nesnelere ziyade kendi içinde farklı renklere sahip aktif bireyler olarak, engellilerin bilgi ve hizmetlere erişimleri meselesini ise vatandaşlık ve hak temelli bir eksende görmeye başladıklarını söyleyebiliriz. (Yelçe ve diğ., 2013, s.30)

2012-2013 Güz döneminde, iki üniversitede yukarıda belirtilen dersler kapsamında yürütülen “Bilgi ve Hizmetlere Engelsiz Erişime Bakış” projesi süresince 114 kapalı ve 24 açık mekânı inceleyen gözlemci öğrencilerin karşılaştıkları örnekler “erişilebilirliğe yönelik en temel unsurların bile yetersiz ve hatalı olduğunu” ortaya koyduğundan, izleyen yıllarda PROJ 201 dersi kapsamında erişilebilirlik odaklı projeler açılmıştır:

Tablo 1

Yıllara Göre Proje Konuları ve Öğrenci Sayıları

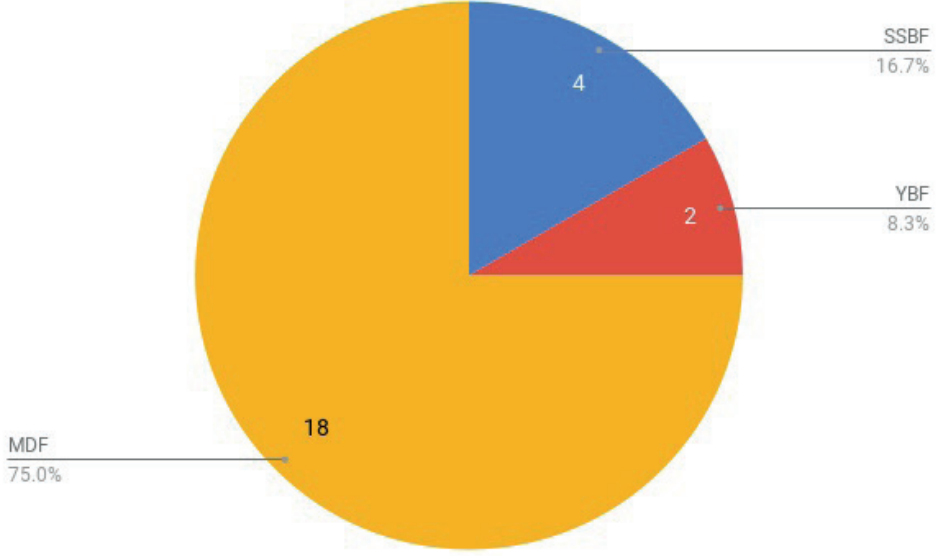
Dönemler	Projenin Konusu	Öğrenci sayısı
2013-2014 Güz	Herkes için İstanbul: Alternatif Şehir Rehberi	(19 öğrenci)
2014-2015 Güz	İstanbul Alışveriş Merkezlerinde Erişilebilirlik	(11 öğrenci)
2014-2015 Bahar	Herkes için İstanbul: Alternatif Şehir Rehberi	(10 öğrenci)
2015-2016 Bahar	Herkes için İstanbul: Erişilebilir Üniversiteler	(22 öğrenci)
2018-2019 Bahar	Sabancı Üniversitesi'nde Erişilebilirlik	(15 öğrenci)

2. Proje Lisans Dersi (PROJ 201) ve Engellilik Hakları: “Dünya Geninde Engelli Hakları Girişimleri”

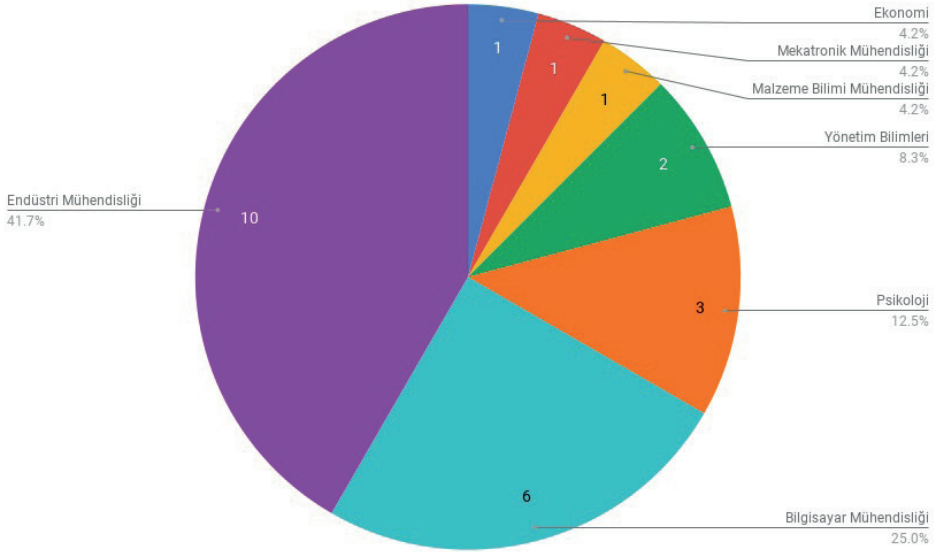
2019-2020 akademik yılında PROJ 201 dersi kapsamında 90 danışmanın yürütücülüğünde çeşitli alanlarda açılan 118 projede 790 lisans öğrencisi araştırma deneyimi kazanmıştır. Bu projelerden biri olan “Dünya Geninde Engelli Hakları Girişimleri (Disability Rights Initiatives around the Globe)” isimli proje en temel kapsamıyla farklı fakültelerde eğitimlerine devam eden öğrencilere toplumsal alanlarda farkındalık kazandırmaktadır. Projenin nihaî amacı engelli haklarının kapsamlı bir şekilde incelenmesi ve dünyanın dört bir yanındaki engelli hakları kuruluşlarının amaç ve çalışmalarının ele alınmasıdır. Yirmi dört öğrencinin yer aldığı projede on bir farklı engelli hakları kuruluşu detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Her öğrenci grubu, araştırılması için kendine verilen kuruluşun çalışmalarını; Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü gibi aktif ve nüfuzlu dünya çapındaki kuruluşların ilke ve verileri ile destekleyerek projelerini bir temel üzerine kurmuşlardır.

Projede görev alan lisans öğrencilerinin fakülte ve programlarına göre dağılımları şöyledir:

Tablo 2
Fakültelele Göre Öğrenci Dağılımı

Tablo 3
Programlara Göre Öğrenci Dağılımı

Örgüt seçiminde her kıtadan ve gelişmişlik seviyesinden ülkenin temsil edilmesine dikkat edilmiştir. Birleşmiş Milletler Engelliler Programı bütün dünyayı kapsamakla birlikte, beş kıtada ABD, Avusturalya, Ermenistan, Guatemala, Hindistan, İngiltere, Kanada, Kenya, Macaristan, Meksika, Peru, Sırbistan, Vietnam, Zambiya olmak üzere çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren daha bölgesel ve yerel kapsamlı örgütler de incelenmiştir.

Proje kapsamında öğrencilere öncelikle engellilik çalışmaları ve engelli hakları üzerine bir temel eğitim verilmiştir. Bu aşamada Engelli Hakları Hareketi'nin gelişimi, ilkeleri ve günümüzdeki durumu ile ulusal ve uluslararası yasal mevzuat hakkında bilgilendirilen öğrenciler, -örgüt araştırmalarına başlamadan önce- aşağıda belirtilen kaynakları inceleyerek temel eğitimde edindikleri bilgileri pekiştirmişler ve incelemelerini temellendirecek zemini edinmişlerdir:

- BM Engelli Hakları Bildirgesi (1975).
- BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar Bildirisi (1993).
- 5378 numaralı Engelliler Hakkında Kanun (2005).
- BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (2006).
- Engelsiz Türkiye İçin: Yolun Neresindeyiz? (2013).
- İstanbul Üniversitesi Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Eğitimde Fırsat Eşitliği Uygulamalı El Kitabı (2015).
- Engelli Hakları İzleme Kılavuzu (2016).
- BM Engelli Hakları Komitesi “Türkiye'nin İlk Raporuna İlişkin Sonuç Gözlemleri” (2019).

Temel eğitimin ardından öğrenciler proje sürecinin ilk yazılı çıktısı olan proje teklif raporunu hazırlamışlardır. Bu rapor üçüncü şahıslara proje tasarısını tanıtmayı amaçladığı kadar proje ekibi için bir yol haritasıdır. Raporun giriş bölümünde öğrencilerden “Dünya Genelinde Engelli Hakları Girişimleri” projesini genel olarak tanıtmaları, projedeki rollerini açıklamaları, inceleyecekleri örgütü engelli hakları bağlamında değerlendirmeleri beklenmiştir. Raporun amaç kısmında incelenecek örgüt ve incelenecek unsurlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Proje safhaları kısmında öğrenciler projelerini adım adım planlamışlardır. Bu plana uygun olarak iş bölümü yaparak rapora dâhil etmişlerdir. Bütün adımlar için bir de takvim oluşturmuşlardır.

Proje ekipleri iki haftalık aralıklarla süpervizörleri ile bir araya gelerek çalışmalarının ilerleyişini değerlendirmişlerdir. Ayrıca, proje süresinin ortasında öğrenciler süpervizörleri

ile bire bir görüşme yaparak proje sürecini ve ekip arkadaşlarını değerlendirmişlerdir. Ekip üyesinin projenin hangi aşamada olduğu, bu safhaya kadar iyi giden çalışmalar, bu safhaya kadar ortaya çıkan sorunlar ve aksaklıklar, söz konusu sorun ve aksaklıkların nasıl giderilebileceği, bu aşamadan sonra izlenecek adımlar konusundaki düşünceleri sorulmuş; ekip içindeki görevi, ekibin çalışma uyumunu değerlendirmesi istenmiş; ekip içi iletişimi ve proje çalışmasının kalitesini artıracak önerileri, soru ve yorumları üzerine konuşulmuştur. Bu görüşme ekip çalışmasında çıkabilecek pürüzleri zamanında çözüme olanağı sağlamakta ve projenin sorunsuz ilerlemesine katkıda bulunmaktadır.

Öğrenciler inceledikleri örgütler hakkında edindikleri bilgileri grup olarak hazırladıkları yazılı sonuç raporunda ve poster sunumunda değerlendirmişlerdir. Proje final raporu için bütün PROJ 201 öğrencilerinin kullanması beklenen şablon takip edilmiş, şablonun bu projeye ne şekilde uygulanabileceği konusunda rehber olması amacıyla öğrencilerle projeye özel bilgi notu iletilmiştir. Bu doğrultuda yazılı final raporu aşağıdaki kısımları içermektedir:

Bölüm	İçerik
Kapak	Size verilen şablonu uygun şekilde doldurunuz.
Özet	Bu kısım bütün raporun kısa bir özeti olmalıdır. Bu nedenle raporu tamamladıktan sonra yazmanızı öneririz.
Giriş	Bu kısımda projeyi kısaca tanıtmamız beklenmektedir. Engelli haklarının önemi, engelli hakları hareketine genel bir bakış, konuyla ilgili yasa ve yönetmeliklerden burada kısaca söz edebilirsiniz. Projenin genelde dünyanın farklı ülkelerindeki engelli hakları inisiyatiflerine odaklandığını ve sizin ekibinizin görevinin belli bir örgütü incelemek ve değerlendirmek olduğunu belirtmeyi ihmal etmeyiniz. İnceleyeceğiniz örgütün adını ve faaliyet gösterdiği ülkeleri de bu kısımda belirtiniz.
Yöntem	Bu kısımda araştırmanızda kullandığınız yöntemleri belirtiniz. Bu projede ağırlıklı olarak yasa ve yönetmelik incelemesi, çevrimiçi kurumsal inceleme yaptınız. Ayrıca kurumsal yazışma, anket ve diğer yöntemlere başvurduysanız belirtiniz. Bu kısımda madde işaretli format kullanabilirsiniz.
Bulgular	İncelediğiniz sivil toplum kuruluşu hakkında edindiğiniz bilgileri bu kısımda detaylı olarak sunacaksınız. Bulgularınız örgütün adı, faaliyet gösterdiği ülke/ler, kuruluş tarihi, kurucusu, web sitesi, sosyal medya kanalları gibi temel tanıtıcı bilgilerin yanı sıra örgütün vizyonu, misyonu, ilkeleri, amaçları ve hedefleri, başarıları ve kamusal kazanımları, düzenlediği etkinlikler ve yürüttüğü projeleri de içermelidir.
Tartışma ve Değerlendirme	Bu kısımda bulgularınızın değerlendirerek savlarınızı ve proje sonucunda vardığınız sonucu ortaya koyacaksınız. Edindiğiniz bilgileri analiz ediniz. Üzerine çalıştığımız örgütün hedeflerini, etkinliklerini ve projelerini daha önce incelemiş olduğunuz yasa ve yönetmelikler ile karşılaştırmak verimli olacaktır. Bu kısımda görsel malzeme kullanabilirsiniz. Bulgularınızın Türkiye bağlamında ne şekilde değerlendirilebileceği üzerinde de durunuz. Bu kısım kendi çalışmanızı değerlendirdiğiniz bir paragraf ile sonuçlandırınız. Proje teklif raporunda belirttiğiniz hedeflere ulaşabildiniz mi, planlarınızı gerçekleştirdiniz mi? Eksik kalan ya da aksayan yönler olduysa, bu sorunların giderilebilmesi için ne yapılabilir? Ve sonuç olarak, bu proje deneyimi size ne kattı?

Kaynaklar	Raporunuzda kullandığınız kaynakları, şablonda belirtildiği gibi, APA alıntılama formatına göre listeleiniz. İnternet ve sosyal medya kaynaklarını da listeye dâhil etmeyi unutmayınız.
Ekler	Raporunuzu destekleme amaçlı olarak değerlendirme kısmında kullandıklarınız dışında görsel malzeme, tablo, harita, grafik veya farklı bir malzeme sunmak isterseniz bu kısma ekleyebilirsiniz. Resim, tablo ve grafikleri numaralandırmayı ve isimlendirmeyi unutmayınız. Anket, mülakat ve benzeri bir çalışma yaptıysanız buraya ekleyiniz. Gazete yazısı için sunacağınız Türkçe metin de bu kısımda yer almalıdır.

Tüm proje grupları araştırma sonuçlarını bütün üniversitenin katılımına açık olan Poster Günü'nde birer poster sunumu ile paylaşmışlardır. 2019-2020 Güz dönemi için Poster Günü 18 Aralık 2019 tarihinde gerçekleşmiştir. Araya pandemi sürecinin girmesiyle birlikte fiziksel etkinliklerin gerçekleştirilememesi nedeniyle 2019-2020 Bahar döneminde Poster Günü 13 Mayıs 2020 tarihinde dijital ortamda padlet uygulaması üzerinden gerçekleştirilmiş, öğrenciler posterlerini uzaktan erişim yoluyla sunmuşlardır. İzleyiciye bir bakışta konunun temelini kavrama fırsatı sunmak açısından posterlerin yalın bir tasarıma sahip olmasına dikkat edilmiştir.

Resim 1. 2019-2020 Güz Dönemi Poster Günü (18 Aralık 2019)

Projede görev alan öğrenciler, PROJ 201 dersinde ekip çalışması deneyimi, proje yönetim ve raporlama süreçleri hakkında akademik ve teknik bilgi edinmenin yanı sıra genelde sivil toplum kuruluşlarının işleyişi ve dinamikleri özelde ise engelli hakları konusunda bilgi ve bilinç kazanmışlardır. Bir yandan farklılıklar konusunda kritik düşünme yetisi geliştirirken bir yandan da yerel yaklaşımları inceleyerek küresel bir meseleye karşılaştırmalı bir anlayışla bakma olanağı bulmuşlardır.

Öğrencilerden final raporuyla birlikte bulguları, değerlendirmeleri ve deneyimleri hakkında bir sayfalık Türkçe bir demeç de istenmiştir. Proje sonuçları, bu demeçlerden seçmeler ile birlikte, engelli hakları savunucusu Ayşegül Domaniç Yelçe tarafından 17.02.2020, 28.02.2020, 26.02.2020 tarihlerinde hurriyet.com.tr’deki köşesinde kamuoyu ile paylaşılmıştır.

2.1. Birleşmiş Milletler Engelliler Programı (<https://www.un.org/development/desa/disabilities/>)

Birleşmiş Milletler’in (BM) bir organizasyonu olan Birleşmiş Milletler Engelliler Programı engelli haklarını ve yasalarını dünya çapında savunur. Birleşmiş Milletler Engelliler Programı, 1983 yılında kurulan, engelli hakları için en çok mücadele veren, global kuruluşlardan biridir. Kuruluş tarihinden bu yana Birleşmiş Milletler Engelliler Programı, 1975 yılında BM Genel Konseyi tarafından kabul edilen Engelli Hakları Bildirgesi çerçevesinde engellilerin hakları için mücadele etmektedir. Birleşmiş Milletler Engelliler Programı’nın temel amacı, engellilerin tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden tam ve eşit şekilde yararlanmasını sağlamak ve engelli haklarının geçerliliğini ve gerekliliğini vurgulamak ve ona olan saygıyı güçlendirmektir.

UN Programme on Disability

Project: Saruhan Serter 21984 & Alpen Hecinoğlu 219199
Supervised by: Dr. Öğr. Üyesi Yelge Yelge & Elvan Yelge Bayraktar

Introduction:
Our organization which is the most global one tries to analyze one by one the lack of rights of people who have disability and support their rights all the way. In this project, our aim is to attract the attention of people and institutions with the information we collect from our own organization.

Better health for people with disabilities

1 BILLION people with disabilities
1.7 billion people with disabilities
2x more people with disabilities
3x more people with disabilities
4x more people with disabilities

1/2 of people with disabilities live in low-income countries
50% of people with disabilities live in low-income countries
13% of people with disabilities live in low-income countries

466 MIL. people with disabilities
970 MIL. people with disabilities
75 MIL. people with disabilities

100% of people with disabilities live in low-income countries
100% of people with disabilities live in low-income countries
100% of people with disabilities live in low-income countries

According to the World Health Organization report, at least 1 billion people in the world have various disability status, more than 1 billion people make up about 15 percent of the world's population.

Methods&Materials.

- Following social media accounts
- Newspaper
- Old news from internet
- Reaching information from primary and academic sources
- Online Researches
- Taking notes
- Collecting data

Main Concerns:

- Lack of education
- The place of disable people in society
- Lack of transportation
- Lack of access environmental architecture
- Lack of early retirement

10 things we can all do about disABILITY

- 1 know
- 2 estimate
- 3 ensure
- 4 promote
- 5 support
- 6 champion
- 7 create
- 8 secure
- 9 enable
- 10 realize

References:
<https://www.un.org/disability/development/>
<https://www.un.org/>

Resim 2. Poster Çalışması - Birleşmiş Milletler Engelliler Programı

Bu örgütün araştırmasını Ekonomi programı öğrencisi Alpen Hecinoğlu ve Yönetim Bilimleri programı öğrencisi Hasan Saruhan Serter üstlenmiştir. Öğrenciler Birleşmiş Milletler'in verilerine dayanarak engellilerin günlük hayatta birçok zorlukla karşı karşıya kaldığı gerekçesiyle engelli haklarını desteklemek için tasarlanan programları daha yakından tanımak istemiş ve Birleşmiş Milletler Engelliler Programı'nı araştırmışlardır. Bu araştırmalar sonucunda engellilerin daha iyi bir yaşam sürmesi için tüm dünyada devam eden çalışmalar hakkında fikir sahibi olmuşlardır. Sonuç olarak engellilerin karşılaştığı bu eşitsizliklerin temel nedenlerinin eğitim yetersizliği ve engelli hakları hakkında bilgi eksikliğinden kaynaklandığı anlaşılmış ve her insan için daha adil bir yaşam standardına sahip olmak için en önemli çözümün, çocukluktan itibaren doğru eğitim vermek ile olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

“Proje seçerken, daha önceden gelen sosyal sorumluluk proje tecrübelerimize güvenerek, bu konuda da bir bilinç yaratacağımızdan farkındaydık. Proje boyunca çok fazla araştırdık ve bir sürü farklı sonuç ve tavsiye ürettik. Bunları bir rapor haline getirdik ve aynı zamanda bir poster eşliğinde sunduk. PROJ 201 dersi bize sorumluluk kattı ve konumuz gereğince duyarlılık duygumuzu arttırdı. Umarız ki, bir gün herkes engelli haklarının farkında olup, yeteri duyarlılığı gösterir.”

2.2. Global Disability Rights Now

(<https://www.globaldisabilityrightsnow.org>)

ABD merkezli Global Disability Rights Now (Küresel Engelli Hakları Hemen) kuruluşu, engelli hakları konusunda bilgi ve farkındalık sağlamak ve Ermenistan, Guatemala, Kenya, Meksika, Peru ve Vietnam dâhil olmak üzere başlıca altı gelişmekte olan ülkenin engelli haklarını korumaktadır. Kuruluşun hukuka dayalı on temel ilkesi bulunmaktadır; bu ilkeler ışığında engellilere yönelik eşitsizlik ve ayrımcılığın önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda; örneğin, okullarda adaletsiz eğitim, ulaşımdaki eşitsizlikler, başkalarının önyargılı tutumları gibi pek çok alanda eşitsizlik olduğunu ortaya koymuşlardır.

PROJ 201 - DISABILITY RIGHTS INITIATIVES AROUND THE GLOBE

GLOBAL DISABILITY RIGHTS NOW

People with disabilities all over the world have endured unequal treatment and discrimination on the basis of having a disability. The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities has drawn international attention to how the situation can be acknowledged and redressed through a country's laws. These principles capture and illustrate common elements of effective disability rights laws around the world.

What "Global Disability Rights Now" Offers

- Practical tools
- Legal analysis
- Case studies and strategies
- Principles behind landmark disability rights legislation
- Information and referral service

Thematic Areas

Resources fit into the major categories:

1. Alternatives to institutionalization
2. Education
3. Employment/Labor
4. Gender-based violence prevention
5. Indigenous people with disabilities
6. Information technology
7. Infrastructure and environmental physical accessibility
8. Law and policy
9. Women with disabilities

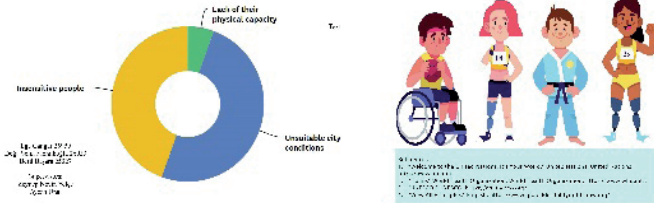
THE 10 PRINCIPLES OF DISABILITY RIGHTS

1. PEOPLE WITH DISABILITIES ARE EXPERTS
2. FULL PARTICIPATION
3. CROSS-IMPACT QUALITIES
4. COMMONS FOR ALL TO USE
5. PREVENTING DISABILITY
6. PERSONS ARE ACCORDED EQUALITY
7. CLARIFY AND BALANCE
8. SPECIFIC REGULATIONS
9. NO DIGITS WITHOUT FEETPRINTS
10. COMMON CAUSE ACROSS SOCIAL MOVEMENTS

	<ul style="list-style-type: none"> • Armenia "Sports: An avenue for Disability Advocacy" • Guatemala "Parents Build Alliances for the Future of their Disabled Children" • Kenya "Coalition Building to Prevent Gender - Based Violence" • Mexico "Making Violence Prevention Programs Work for Women with Disabilities" • Peru "Using the Inter-American Human Rights System" • Vietnam "Using Mobile Applications for Advocacy"
---	---

Which factor is the most effective one for the restriction of disabled people in their social lives?

Örgüt, Psikoloji programı öğrencisi Beril Başara, Malzeme Bilimi ve Nano Mühendislik programı öğrencisi Doğa Selin Memikoğlu ve Endüstri Mühendisliği programı öğrencisi Ege Cangar tarafından incelenmiştir. Yapılan projenin amacı, Global Disability Rights Now'nun on ilkesi aracılığıyla engelli haklarını kavrayarak engellilere yönelik eşitsizlik ve ayrımcılığa nitelikli çözümler bulmaktır. Kuruluşun ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, bir bireyin haklarının onun fiziksel ya da zihinsel engelinden dolayı değil, toplumun bir bireyi olmasından kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Okul genelinde engelli hakları ve Global Disability Rights Now ve kuruluşların varlık ve amaçları hakkında sorular bulunan bir anket yapılmıştır. Anket okuldaki pek çok öğrencinin engelli hakları konusunda bilgi sahibi olduğu fakat yerel engelli hakları kuruluşlarından habersiz olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

“Projemiz için bilgi toplarken gerek Türkiye gerekse yurt dışı ülkelerden faydalanarak çıkardığımız ortak sonuç ise, her ne kadar koşullar ve yaşanan olaylar ülkeler arası farklılık gösterse de olayların içeriğinin bütün engelliler için aynı olmasıdır, değindiğimiz bu konu projemizin içeriğinin çeşitliliğini etkiledi.”

Beril Başara, Doğa Selin Memikoğlu ve Ege Cangar

2.3. Human Rights Law Network (HRLN)

(<https://hrln.org/initiatives/disability-rights/>)

Human Rights Law Network (HRLN – İnsan Hakları Hukuk Ağı), Colin Gonsalves tarafından Hindistan’ın Yeni Delhi şehrinde kurulmuştur, bugün yirmi altı eyalette faaliyet gösteren, ağını ülke geneline yaymayı başarmış, hayırsever, tarafsız ve uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Hukuk sisteminin Hindistan’da insan haklarını ilerletmek için kullanılmasını amaçlayan avukatlar, araştırmacılar ve sosyal aktivistler HRLN’nin bünyesinde faaliyet göstermektedir. HRLN’nin temel kaygıları, toplumda ayrımcılığın sebeplerinden olan engellilere karşı önyargıyı, eğitim fırsatlarında eşitsizliği, eğitim sistemlerindeki eksiklikleri ve meslekî eğitim, istihdam, geçim, terfi ve gelir ayrımcılıklarını önleyebilmektir.

Did you know that more than 1 billion people in the world are experiencing a form of disability?

How about India?
According to a study in 2007 the number of persons with disabilities in India reaches up to 90 million. This large part of the community remains excluded from the social life. Disability in India is directly associated with poverty. Thus people with disabilities have poor accessibility to education, livelihood and job opportunities.

Main Concerns

- Bias against people with disabilities which result in isolation from the society
- Deficiency for education opportunities and support in the education system
- No opportunity for occupational training, employment, subsistence, promotions, and higher wages
- Lack of access in the built infrastructure, transport sector, services and products, communication and communication
- Denial of access to most Civil and Political rights
- Marginalization and discrimination faced by women with disabilities

Human Rights Law Network
Human Rights Law Network (HRLN) is a nonprofit, non-governmental organization which was founded by Gulzar Gossain in New Delhi, and is active in spreading awareness across the country, operating out of 26 states today. HRLN is composed of lawyers, researchers and social activists that aim to educate the legal system to advance human rights in India.

[Instagram: humanrightsawnetwork](https://www.instagram.com/humanrightsawnetwork)

Achievements
Disability Rights Initiative records a social demand to people with disabilities in India. DRI acquired some facilities such as ramps, lifts, wheelchair support. Also regarding the reduction of barriers in houses and houses, they made disabled formal employees of the check-in and boarding procedures and in flight information. Hundreds of railway stations in Mumbai have been audited by DRI. For every officers with fully dependent disabled child, right for seeing his/her families in their clubs is not given. The necessary educational services are not given and they have the chance to stay with their children.

Esin ERYÜKSEL 25055
Buket ÖZEN 25441

DISABILITY RIGHTS INITIATIVE INDIA

Proj 201 Sahancı University
Supervised by Zeynep Nevin Yelçe & Aycan Çnal

Resim 4. Poster Çalışması - Human Rights Law Network (HRLN)

Endüstri Mühendisliği programı öğrencileri Esin Eryüksel ve Buket Özen tarafından incelenen HRLN'nin çatısı altında otuza yakın girişim bulunmaktadır ve Disability Rights Initiative (DRI – Engelli Hakları Girişimi) de bunlardan biridir. Öğrenciler DRI'yi detaylıca incelemişlerdir. Araştırmaları sonucunda DRI'nin Hindistan'daki engelli kişilere sosyal yardım sağlamakta olduğunu, havalimanlarında tekerlekli sandalye desteği sağlayabilecek bazı tesisleri satın aldığını öğrenmişlerdir. DRI sayesinde Hindistan havalimanlarında ayrımcılığın azaltılmasına yönelik olarak uçağa binmeden yapılan kontrol, uçağa alım işlemleri ve uçak içi bilgilendirmelerde engelli dostu düzenlemeler yapılmıştır. Mumbai'deki yüzlerce tren istasyonu DRI tarafından denetlenmektedir. Engelli çocuğu olan askerlere, kendi şehirlerinde uzun süre görev yapabileceği gibi imkânlar tanınmıştır. Öğrenciler, araştırmaları dâhilinde çıkardıkları sonucu bir makale ile desteklemişlerdir; Nilika Mehrotra'nın bir makalesine

göre, Hindistan'daki yoksulluk, dinî inançlar ve kültür gibi etkenlerin engellilik algısını etkilediği, engelli kişilerin bağımlı ve hayır kurumu ile bağdaştırılmaktan öteye geçilemediği fark edilmiştir. Bu bilgiler ışığında DRI'nin katkılarıyla engellilerin yasal hakları ve yaşam kalitelerinde bariz bir artış olmuştur.

“Proje boyunca internet üzerinden ve sosyal medya hesapları aracılığıyla kuruluşun girişimlerini, etkinliklerini ve propagandalarını takip ettik ve istemsizce kendi ülkemizle kıyasladığımız için bu süreç, konuya karşı bilgi birikimimiz ve bilincimizi arttırdı.”

Esin Eryüksel ve Buket Özen

2.4. Scope: Equality for Disabled People (<https://www.scope.org.uk>)

Scope: Equality for Disabled People (Engelli Bireyler için Eşitlik) 1952 yılında Birleşik Krallık'ta kurulmuş bir organizasyondur. Scope: Equality for Disabled People organizasyonunun asıl amacı engelli bireylerin eşitliği adına bilgi, tavsiye ve destek sağlamaktır. Kuruluş, engellilerin yaşamlarındaki eşitsizlikleri en aza indirerek yaşam standartlarını yükseltmek için gündelik hayatın çeşitli yönlerine odaklanmaktadır. Organizasyon engelli bireyler için eşitlikçi bir ortam yaratmayı amaçlamakta, herkesin yardımıyla bu dünyayı hepimiz için daha yaşanılabilir, keyifli ve kolektif bir hale getirmek adına önemli bir rol oynamaktadır.

Detailed Research About Disability Rights and Its Initiatives In United Kingdom

16.12.2019

SCOPE =

Equality for disabled people

What is the role of Scope: Equality for Disabled People in terms of facilitating people with disabilities' life?

Aim of this project is to promote equal and fair life for people with disabilities via observing several countries and related organizations.

MATERIALS

#scopecharity
#scope
#scope

Articles*
<https://www.scope.org.uk/>

METHODS

- Detailed and comprehensive research about disability rights within different contexts was made via sources.
- Data was collected from Scope's main website and social media accounts.
- Request of detailed and first-handed information through e-mail and social media accounts was made.

RESULTS

Ensuring information, advice, and support through their helpline. Also, contacting people with disabilities, provide employment opportunities, and emotional support to families of children with disabilities.

VISION, MISSION AND CAMPAIGNS OF SCOPE:
Their vision and mission is to create an environment for people with disabilities who can:

- travel easily and independently,
- work are able to do so by using their six-point employment plan,
- get support from the government,
- access to fair, effective and sustainable social care.
- live everyday life without facing extra costs.

Scope wants to provide financial security and support to people with disabilities by below-mentioned campaigns:

- TRAVEL FAIR
- NOW IS THE TIME
- LET'S TALK
- END THE AWKWARD
- SCOPE FOR CHANGE

- WORK WITH ME
- EXTRA COSTS
- DISABILITY PERCEPTION GAP
- DISABILITY GAMECHANGERS

ANALYSIS OF RESULTS

Organizations like Scope: Equality For Disabled People, play a key role to tell the story of people with disability by doing campaigns and organizing events for achieving a society where all people with disabilities enjoy equality and fairness. By doing so, Scope focuses on several aspects of people with disabilities in order to enhance the living standards of people with disabilities by minimizing the inequalities in their lives.

PROJECT GROUP MEMBERS:
DENE MEMİKOĞLU
NEVİN YELÇE

PROJECT SUPERVISOR:
ZERRİN NEVİN YELÇE
AYCAN ÖZAL

Resim 5. Poster Çalışması - Equality for Disabled People (Scope)

Örgütü inceleyen Endüstri Mühendisliği programı öğrencisi İpek Demirköprü ve Bilgisayar Mühendisliği programı öğrencisi Bengisu Özdemir araştırmaları sonucunda kuruluşun internet sitesinde saat gözetmeksizin çevrimiçi bir topluluk ve telefon hatları bulunduğunu öğrenmişlerdir. Kuruluş engelli insanlara destek sağlamayı amaçlayan kampanyaları, yardım hatları, bağış toplama etkinlikleri, bağış organizasyonları gerçekleştirmektedir. Öğrencilere göre bu çalışmanın genel önemi, okuyucuları engelli hakları konusunda aktif olarak çalışan bir Birleşik Krallık kuruluşu hakkında bilgilendirmektir. Öğrenciler çeşitli sosyal medya yolları ile kuruluşa ulaşmaya çalışsalar da herhangi bir yanıt alamadılar, dolayısıyla bazen engelli hakları kuruluşlarına ulaşma konusunda erişim sorunları yaşanabileceği sonucuna varmışlardır. Bu araştırma sayesinde öğrenciler engelli haklarına, bu konu kapsamındaki toplumdaki temel sorunlara ve yaygın yanlış anlamalara engellilerin gözünden bakmayı başarmışlardır.

“Öncelikle bu proje hakkındaki yorumlarımıza, “engelli” kelimesine karşı tutumumuzun değişmiş olduğunu ve bu konuya karşı projemizden önce sahip olmadığımız bakış açılarına sahip olduğumuzu fark ettiğimizi belirterek başlamak istiyoruz. Projemizin başlangıcında bize verilen çeşitli makaleler ve kaynaklar sayesinde engelli hakları konusunda kısıtlı olan bilgi havuzumuzu genişleterek asıl yapılması gerekenin onların bağımsız bir hayat sürmesini engelleyen çevresel faktörleri ortadan kaldırmak olduğunu fark ettik. Okuduklarımızın bize yeni ve farklı pencereler açarak empati yeteneğimizi de geliştirdiğini düşünüyoruz... Grup çalışması kapsamında incelersek, yapamayacağımızı düşündüğümüz bir işin üzerinden birlikte çok rahatça kalkılabileceğini, anlayış ve birbirimizi dinlemenin çözümü beraberinde getirdiğini tecrübe etmiş olduk.”

İpek Demirköprü ve Bengisu Özdemir

2.5. Disability Rights Watch (DRW) (<http://disabilityrightswatch.net>)

Öğrenciler tarafından incelenen bir diğer organizasyon ise Zambiya’da bulunan Disability Rights Watch (DRW – Engelli Hakları İzleme Örgütü) adlı özel sivil toplum kuruluşudur. DRW, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin Afrika’da hayata geçirilmesini bağımsız olarak teşvik eden; engellileri günlük hayatta kapsama, koruma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan bölgesel bir müdahale programıdır. DRW’nin temel amacı Afrika’daki engelli kişilerin temel hak ve özgürlüklerinden toplumun geri kalanıyla eşit hale getirilmesi ve doğuştan gelen şereflerine toplum tarafından saygının geliştirilmesi; misyonu ise bu amacı kültürel, sosyal, ekonomik açıdan her alanda gerçekleştirmektir. DRW’nin genel hedefi Güney Afrika’daki engelli insanların gerçek eşitlik ve tam insan haklarına kavuşmasıdır. DRW sayesinde Afrika’da Ruh Sağlığı Günü, Ulusal Sempozyum ve Ulusal Meclis’te yayınlanan Ruh Sağlığı Yasası gibi çeşitli etkinlik ve yasalar düzenlemiştir.

Sabancı Üniversitesi

WATCH THE DISABILITY RIGHTS in ZAMBIA

WHAT IS DISABILITY ?

- It could be either a mental or physical condition that restricts an individual's daily life movements, senses and activities.
- Disability is explained by WHO in three categories:
  - Lowering impairments,
  - Limitations of activity
  - and restricted participation.

Disability Rights Watch is an organization whose aim is to defend, protect and promote the economic, social, cultural, civil and political rights and fundamental freedoms of people with disabilities and ensure the respect of their inherent dignity on an equal basis with all other people in Africa.

Disability Rights Watch is located in Lusaka, Zambia. It was established in 2011. The organization saw a gap in the development of quality programmes and advocacy initiatives by the disability rights movement that comply with UNCRPD principles.

AIMS

- to defend the rights of individuals with disabilities,
- to make disabled people more accessible to all kinds of services and opportunities such as healthcare, education
- Broaden perspective → economy, politics and culture

There are several organizations which defend disabled people's rights. One of them is Disability Rights Watch from Zambia.

METHODS

- Analyzing their social media account and their official website
- Research about Zambia using Turkish Embassy's website.
- Checking organizations conventions, activities and their projects for improving disabled people's rights
- Sending e-mails many different time, but no response

REFERENCES

1- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

2- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

3- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

4- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

5- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

6- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

7- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

8- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

9- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

10- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

11- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

12- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

13- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

14- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

15- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

16- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

17- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

18- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

19- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

20- <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-facts>

MEMBERS: BERTHAKA UGAL, SARP BORA POLAT

SPONSORS: ZEYNEP NEVİN YELİCE, AŞKAN ÖMÜR...

Resim 6. Poster Çalışması - Disability Rights Watch

Geçmiş yıllarda ampute futbol millî takımımızın dünya ve Avrupa şampiyonalarında kazandıkları gümüş ve altın madalyaların sosyal medyada bile yeterince dikkat çekmemesinden etkilenen Bilgisayar Mühendisliği programı öğrencisi Sarp Bora Polat ve Mekatronik Mühendisliği programı öğrencisi Batuhan Ucal, bu projeye engellilerin görmezden gelindiğini ve yasal haklarının umursanmadığını gördükleri için katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler araştırmalarına öncelikle Zambiya başta olmak üzere Afrika hakkında genel bilgi toplayarak başlamışlardır. Türkiye'nin Zambiya Büyükelçiliği internet sayfası incelenerek Zambiya'daki engelli oranı, engelli haklarına ilişkin mevzuat, Afrika'daki engelliler için sosyal ve sportif faaliyetler hakkında bilgi edinilmiştir. Ardından, DRW'nin sosyal medya hesapları ve resmî internet sitesi incelenip, analiz edilerek araştırmalara devam edilmiştir. İlk bakışta DRW'nin Afrika'da toplumsal bilincin oluşmasında, konferans ve toplantılar yolları ile engellilere yardım edilmesinde büyük etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Daha kapsamlı incelendiğinde, öğrenciler bu ve benzeri kuruluşların amaçlarının, engelli bireylerin haklarını savunmak, engellileri sağlık, eğitim gibi her türlü hizmet ve olanaklara daha erişilebilir kılmak

olduğu, bu gibi kuruluşların sadece bireylerle değil, aynı zamanda siyaset, ekonomi ve kültür gibi geniş perspektiflerle de ilgilendiği sonucuna ulaşımlardır.

“Projemizin son haftalarına yaklaştığımızda hala organizasyondan mesaj beklemekteydik ancak sunum gününe kadar dönüş alamadık. Bu kuruluşu ve Zambiya’yı tanıtan posterimizin fotoğrafını Facebook aracılığıyla gönderdiğimiz zaman kısa bir süre içinde bize teşekkür eden bir mesaj aldık. Bu bizi çok mutlu etti ve iletişimizi sürdürmeye devam ettik.”

Sarp Bora Polat ve Batuhan Ucal

2.6. Rick Hansen Foundation (RHF) (<https://www.rickhansen.com>)

Öğrencilerin araştırdığı bir diğer organizasyon Kanada’da bulunan Rick Hansen Foundation’dır (RHF – Rick Hansen Vakfı). Otuz yılı aşkın süredir, RHF farkındalığı artırmakta, toplumun tutumlarını değiştirmekte ve omurilik yaralanması araştırma ve bakımını finanse etmekte olan bağımsız bir kuruluştur. RHF’nin görüşü, engellilerin tam potansiyellerini yaşadıkları kapsayıcı bir dünya yaratmaktır. Daha özelinde; temel amacı engelleri kaldırmak ve engellilerin potansiyelini özgürleştirmek için küresel bir harekete öncülük etmek, yenilikçi çözümler yaratmak ve topluma sunmaktır. Kamusal alanlardaki engellilerin yaşadığı konforsuzluğa karşın, engelliler için erişilebilir bir ortam yaratmak adına Erişilebilirlik ve Farkındalık Sertifika Programları bulunmaktadır.

IS SABANCI UNIVERSITY ACCESSIBLE FOR DISABLED PEOPLE ?

1 PURPOSE

- Examining the Rick Hansen Foundation which is located in Canada to rearrange public spaces for disabled people.
- Comparing the results, laws and implementations with Turkey

#EVERYONE
EVERYWHERE

2 METHODS

- Visiting foundation's website and evaluating the data in it.
- Searching international publications and laws about the disability rights.

3 ACCESSIBILITY CHECKLIST

- Rick Hansen Foundation mainly focuses the accessibility of the public spaces
- They have a checklist to evaluate and certificate buildings and places.
- We adopted this list to our campus
- Our campus score was 17 out of 88.

4 INTERVIEW

- To get further information from the first hand
- The questions was about the physical environment of the campus and campus member's approachment to disabled people.

5 CONCLUSION

- We can define the Rick Hansen Foundation as a rearranging and supervising organization for public areas.
- Sabancı University is accessible for all.

Sabancı
Üniversitesi

SENA DAMLA İLİK & BERKER KAYMAKZADE
THE RICK HANSEN FOUNDATION IS A CANADIAN INTERNATIONAL ORGANIZATION
WHICH AIMS TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE OF PEOPLE WITH PHYSICAL
DISABILITIES THROUGHOUT THE WORLD.

SÜPERÖĞRENCİLER
Zeynep-Kunur Yılmaz
Aycahan Ünsal

Rick Hansen
Foundation

Resim 7. Poster Çalışması

Örgüt Psikoloji programı öğrencisi Sena Damla İlik ve Yönetim Bilimleri programı öğrencisi Berker Kaymakzade tarafından incelenmiştir. Vakfın öğrenciler tarafından incelenme sürecinde, temel odak noktasının Kanada olduğu ve Kanada’da kamusal alanların konforsuzluk düzeyi ile ilgilenildiği ortaya çıkmıştır. Bu incelemelerin bir sonraki adımı, projeye ilgili bazı sorular sormak için kuruluşla e-posta yoluyla iletişime geçmek olmuştur. Projenin ilerleyen aşamalarında RHF’nin internet sitesi incelenmiş, engelli kişilerle görüşülmüş ve RHF’nin ortak alanların erişilebilirlik düzeyi ile ilgili kontrol listesi, metot olarak uygulanmıştır. Bu kontrol listesi Sabancı Üniversitesi kampüsünde bazı röportaj soruları üzerinden öğrencilere sorulmuştur. Yapılan röportaj sonucunda Sabancı Üniversitesi kampüsünün engelli bireylerin yaşam kalitesini arttırmak için büyük oranda yeterli olduğu görülürken, park yerleri gibi ortak alanlarda zaman engelliler için sorunlar yaşandığı ortaya çıkmıştır. Dikkat çeken ve düzeltilebilecek tek unsurun park yeri olduğu, bu problemin de daha sıkı bir güvenlik denetimiyle giderilebileceği geri dönüşü alınmıştır.

“Engelli hakları konusunda çalışıp bilgi edineceğimiz bu proje Sabancı Üniversitesi PROJ 201 dersi kapsamında bize sunulan birçok projeden biriydi. Bu projenin asıl amacı dünyada bulunun, çeşitli, engelli haklarıyla ilgilenen örgütleri incelemek, bu ülkelerdeki engelli haklarını ve yasalarını öğrenmek ve bunları kendi ülkemizdeki çalışmalarla ve yasalarla karşılaştırmaktı. Bu projeyi seçmemizdeki asıl etken ise daha önce benzer bir sosyal sorumluluk projesinde beraber çalışmış olmamız ve bu tarz projelerin insanların hayatına olumlu etkilerinin olacağını düşünmemizdi. Bu bağlamda hem farkındalık yaratmak hem de tespit edilen sorunlara somut çözümler getirmeyi amaçladık.”

Sena Damla İlik ve Berker Kaymakzade

2.7. Respect Ability (<https://www.respectability.org>)

Respect Ability 2013’de Amerika’da kurulmuş olan kâr amacı gütmeyen; engelli haklarını korumaya adanmış bir kuruluştur. Örgütün adı “Yeteneklere Saygı Duyun” olarak tercüme edilebilir, iki sözcük bir araya geldiğinde ise “saygınlık” anlamına gelir. Kuruluşun asıl amacı, engellilere konulan damgalar ile mücadele etmek, engelli insanlar için eğitim, istihdam, sivil katılım ve erişim konularındaki en iyi uygulamaları belirleyip, teşvik ederek fırsatları geliştirmek ve engellileri tüm yönleriyle topluma kazandırmaktır. Respect Ability; engelli insanların yeteneklerini güçlendirmek için liderlik gelişiminde onlara destek olacak çalışmalar yürütür.

Amerika'da

1999'dan beri Kuruluş yeri: Amerika
<https://www.respectability.org>
https://twitter.com/Respect_Ability
<https://www.facebook.com/RespectAbilityUSA>

Amerika'da

The Americans with Disabilities Act (ADA) 1990 yılında kanun haline getirildi. ADA; işler, okullar, ulaşım ve genel kamuya açık tüm kamu ve özel yerler dahil olmak üzere, kamusal yaşamın her alanında engelli bireylere karşı ayrımcılığı yasaklayan bir sivil haklar yasasıdır. Bu yasanın amacı, engelli insanların herkesle aynı haklara ve fırsatlara sahip olmasını sağlamaktır.

Hakkında

RespectAbility, insanların önyargı ve damgalanmalarıyla savaşmak ve engellere sahip olan insanların fırsatlarını gözetmek adına işverenler, liderler, valiler, politikacılar, eğitimciler, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, inanç temelli örgütler, hayırseverler ve medya gibi kuruluşlar ve insanlarla çalışan, kar amacı gütmeyen bir kurumdur. Engellere sahip olan ve onlara doğru şekilde bakın insanlar tarafından yürütülen bu kurum engellere sahip olan insanların herkesle aynı umutlara ve hayallere sahip olabilmeleri gerektiğini bilir ve bu yolda savar.

Hareketler

- Engelli insanların çeşitli, adil ve doğru betimlemelerini, teşvik ederek damgalarla mücadele etmek.
- Eğitim, iş, sivil katılım ve erişim konularındaki en iyi uygulamaları belirleyerek ve teşvik ederek fırsatları geliştirmek.
- Engellere sahip olan insanların yeteneklerini geliştirmek ve bu alanda onların önderlik yapmasını sağlamak.

Etkinlikler

- Covid-19 Sanal Toplantılar
- Sıkça Online Workshoplar
- Sıkça Online Seminerler
- Tatil Partileri
- Başarılı İnsanların Tanıtımları
- Tartışmalar

COVID-19
Virtual
Gatherings

Finding Success
as a Producer
and Writer with
a Disability
with Richard Hill
and Alan Rucker

Conversations
on Disability
Inclusion in
San
Francisco

RESPECTABILITY ENGELLERE SAHİP İNSANLARIN TOPLUMUN HER BÖLÜMÜNDE TAM OLARAK KATILIM SAĞLAYABİLMELERİ ADINA DAMGALARLA SAVAŞIR VE BU İNSANLARIN FIRSATLARINI GÖZETİR

11.05.2020
Emir Kantül, Zeynep Şude Şener
Yöneticiler: Aycan Ünal ve N. Zeynep Yelçe.

PROJ 201

Resim 8. Poster Çalışması - Respect Ability

Bu örgüt hakkındaki araştırma Bilgisayar Mühendisliği programı öğrencisi Emir Kantül ve Endüstri Mühendisliği programı öğrencisi Zeynep Sude Şener tarafından yürütülmüştür. Öğrenciler, Respect Ability kuruluşunun, engelli insanların toplum içinde bir ayırım sözü konusu olmadan eşit haklara sahip olabilmeleri ve bu konuda her tür desteği sağlamak adına çalışmalar yaptıklarını gözlemlemişlerdir. Kuruluşun, kendi değerleri çerçevesinde aynı amaç uğruna çalışmak isteyen insanlara açık olduğunu fark etmişlerdir. Birinci elden bilgilenecek için onlarla mail yoluyla iletişime geçmişler ve kısa sürede geri dönüş almışlardır. Öğrenciler Respect Ability kuruluşunun İnsan Hakları Bildirgesi çerçevesinde ilkelere sahip olduğunu gözlemlemişlerdir. Aynı zamanda kuruluş engelli bireyler kapsamında yapılan çalışmaları Amerikan hükümetine de sunmakta ve çalışmaları onlarla paralel yürütmektedir. Öğrenciler Respect Ability kuruluşunun, engelli bireylerin daha doğru bir şekilde temsil edilmesi uğurunda çalıştıkları sonucuna varmışlardır.

“Bu kuruluşun, araştırmamız sonucu çalışmalarını ilkelerine uygun bir şekilde yürüttüklerini gördük. Araştırmamız süresince Respect Ability’nin, Amerika’nın ve Türkiye’nin engelli vatandaşlar hakkında izlediği politikaları öğrendik. Bu proje bize grup çalışması, planlama ve doğru araştırma yapma üzerine birçok bilgi kattı.”

Zeynep Sude Sener ve Emir Kantul

2.8. People with Disability Australia (PWDA) (<https://pwd.org.au/>)

Proje kapsamında Bilgisayar Mühendisliği programı öğrencileri Ayten Eylül Karanfil ve Burak Emre Salter tarafından incelenen People with Disability Australia (PWDA – Engelli Bireyler Avustralya), 1980 yılında kurulmuş, New South Wales merkezli, Redfern’de bulunan ulusal bir Avustralya engelli hakları savunucusu kuruluşudur. Kuruluş, dil, din ırk gözetmeksizin tüm engelli insanları kapsayan adil ve erişilebilir bir hayat sağlanmasını amaçlamaktadır. Kuruluş, engelliler için yeterli gelir, aktif ve tatmin edici bir yaşam sürme, önyargı ve kötülemeden uzak bir yaşam sürme, bir vatandaşın tüm haklarından yararlanabilme gibi kilit konulara önem vermektedir. Kuruluş, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (BM CRPD) tanınan hakların çerçevesi içinde çalışmalarını sürdürmektedir. PWDA, engelli kişilerden oluşan seçilmiş bir yönetim kuruluna sahiptir. Kuruluşun ayrıca COVID-19 salgınına özel bir Engellilik odaklı bilgilendirme kısmı bulunmaktadır ve bu öğrencilerimizin dikkatini çeken bir durum olmuştur.

PEOPLE WITH DISABILITIES AUSTRALIA

Kuruluş tarihi: 1980
 Ülke: Avustralya
 Web sitesi: pwda.org.au
 Sosyal medya: twitter.com/pwdaustralia
 https://www.facebook.com/PWD.Australia/

Avustralya kuzey yarım kürede bulunan kıta ülkesidir. Avustralya'da 24,99 milyon insan yaşamakla beraber bu popülasyonun 4.4 milyonunu engelli insanlar oluşturur.

Kendi Sesimiz (A Voice Of Our Own)

PWDA'nın nihai amacı hepimizin herkesle aynı şanslara sahip olması, farklılıklarımızla beraber aynı toplumun parçası olması, herkesin bir mani olmadan iletişime girebilmesi ve şehirde özgürce dolaşip binalarda gezinebilmesidir.

Etkinlikler:	Faaliyetler:
<ul style="list-style-type: none"> • Farkındalık yaratma atolyeleri • Kovid -19 tartışma platformları • Engelli Şampiyonaları 	<ul style="list-style-type: none"> • Hukuk danışmanlığı • Birleşmiş Milletler Engelliler Hakları Sözleşmesi'ni hayata geçirir

PROJ 201 15.05.2020

Ayten Eylül Karanfil & Burak Emre Salter
 Danışmanlar: Aycan Ünal ve N. Zeynep Yelçe

Resim 9. Poster Çalışması - People with Disability Australia

Öğrenciler PWDA ile iletişime geçtiği andan itibaren, kurumun olabildiğince yardımcı olduğunu ve ilgili makalelerine birkaç bağlantı ile hemen yanıt verdiklerini görmüşlerdir. İnternet sitesinin iyi organize ve kategorize edilmiş olduğunu belirten öğrenciler, kuruluşun internet sitesinde kullanmış oldukları terminolojileri ilk bakışta anlaşılabilir olmadığını belirtmişlerdir. PWDA'nın, engelli hakları konusunda profesyonel olan avukatlar ve belirli engel türlerinde uzmanlaşmış diğer engelli hakları kurumlarıyla iş birliği içinde olduğunu öğrenmişlerdir. Bunun dışında PWDA'nın düzenlediği anketler ile hizmet verdiği kişilerle sosyal medya üzerinden sürekli olarak iletişim halinde olduğunu, dolayısıyla PWDA'nın ihtiyaç dâhilinde kendini yenileyerek daha kaliteli ve gerekli hizmetleri sunabilmekte olduğunu gözlemlemişlerdir. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, öğrenciler PWDA'nın dünyanın geri kalan engelli hakları kuruluşları ile beraber doğru ideolojileri takip eden güncel ve deneyimli bir kurum olduğu sonucuna varılmıştır.

“Bu projeye başlamadan önce şunu belirtmeliyiz ki ikimizin de konuyla ilgili en ufak bir fikri yoktu, o yüzden araştırmaya sıfırdan başladık... İlk öğrendiğimiz şey engelli insanların, düzeltilmesi gereken bir bozukluk olarak görülmesinden onları topluluğumuzun çeşitliliği olarak görmek gerektiğidir. Engelli bir insanın toplumda herhangi bir mani ile karşılaşmadan gezmesi, spor yapması, akademik olarak başarı elde etmesi önündeki engel sahip olduğu engeli değil bizim tek tip insan için yarattığımız dünyanın kendisidir.”

Ayten Eylül Karanfil ve Burak Emre Salter

2.9. International Disability Alliance (IDA)

(<http://www.internationaldisabilityalliance.org>)

International Disability Alliance (IDA – Uluslararası Engellilik Birliği), 14 küresel ve bölgesel engelli örgütünün bir ittifakıdır. Birleşmiş Milletler’de herkes için daha kapsayıcı küresel bir ortamı savunmak temel amaçlarıdır. IDA bin yüzden fazla engelli organizasyonunu, iki yüzden fazla ülke içinde kurduğu ittifak sayesinde bir araya getirmekte, insan haklarını ve sürdürülebilir kalkınmayı ilerletmek için küresel çabalara engellilerin dâhil edilmesini teşvik etmektedirler. IDA kuruluşu her üyenin bir temsilcisinden oluşan bir kurul tarafından yönetilmektedir. Engelli örgütlerinin hükümetlerini sorumlu tutmaları, yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde değişimi savunmaları için desteklemektedirler. Diğer engelli kuruluşları gibi BM CRPD’yi baz alan IDA, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde BM CRPD’nin uyumluluğunu sağlamak için engellileri temsil eden kuruluşların uyum ve düzen içindeki eylemleri yoluyla bunun etkin bir şekilde uygulanmasını teşvik etmektedir.

International Disability Alliance

“Nothing About Us Without Us”

> Hakkında

➤ Kuruluş Tarihi: 1999

➤ Resmi Web Sitesi:

www.internationaldisabilityalliance.org

> Hedef

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi (BM CRPD) ülkelerin engellilere nasıl davranması gerektiği konusunda bir çerçeve oluşturdu. IDA'nın amacı bu kuralları ülkelere göre uygulamaktır.

> Misyon

Engelli Hakları Sözleşmesi'ni ve diğer insan hakları belgelerini kullanarak engelli örgütlerinin birleşik sesi olarak engellilerin insan haklarını geliştirmek.

> Üyesi Olduğu Kuruluşlar

- Down Syndrome International (DSI)
- Inclusion International (II)
- International Federation of Hard of Hearing People (IFHOH)
- International Federation for Spina Bifida and Hydrocephalus (IF)
- World Blind Union (WBU)
- World Federation of the Deaf (WFD)
- World Federation of Deafblind (WFD)
- World Network of Users and Survivors of Psychiatry (WNUSP)
- African Disability Forum (ADF)
- Arab Organization of Disabled People (AODP)
- European Disability Forum (EDF)
- The Latin American Network of Non-Governmental Organizations of Persons with Disabilities and their Families (RIADIS)
- Pacific Disability Forum (PDF)

Öğrenciler:

- ◆ İsmail Yiğithan Erol
- ◆ Aybars Çamlıbel
- ◆ Onat Ercan

Dağıtım:

- ◆ Ayca Ünal ve
- ◆ N. Zeynep Yeşce

PROJ201

Resim 10. Poster Çalışması - International Disability Alliance

IDA kuruluşunu tüm yön ve dünya çapındaki faaliyetleriyle inceleyen Endüstri Mühendisliği programı öğrencileri Aybars Çamlıbel, Onat Ercan ve İsmail Yiğithan Erol engelli haklarının sadece hükümetler tarafından değil, IDA gibi ağlar bütünü kuruluşlar tarafından da savunulduğunu öğrenmişlerdir. Bu konuda alınan tüm kararlarda IDA'nın hükümetler ile yakın ilişkiler içinde ve engelli hakları üzerinde büyük etki sahibi olduklarını tespit etmişlerdir. Öğrenciler IDA'nın engellilerin çalışmalarının dünyanın ayrılmaz bir parçası olması için BM Genel Kurulunu, BM Sekreterliğini ve UNICEF, Dünya Bankası ve Dünya Sağlık Örgütü gibi BM kuruluşlarını desteklediğini öğrenmişlerdir. IDA'nın da benzer bir şekilde COVID-19 salgınına özel bir bilgilendirme sayfasına sahip olması öğrencilerin dikkatini çekmiştir.

“Bu proje sayesinde engellilerin yaşamlarına karşı yeni bir bakış açısı kazandığımızı düşünüyoruz. Proj 201'in yardımıyla tüm grup üyeleri olarak grup çalışma becerilerini geliştirdik ve engelli haklarının korunması hakkında çok önemli şeyler öğrendik. Başlangıçta, olduğundan daha kolay görünüyordu, ancak yeni bilgileri ve bu alanda yapılan çalışmaları keşfettikçe, çalışma süreci bize bu konuda yeni bilgiler kattı ve bu konuda gelişmemizi sağladı.”

Aybars Çamlıbel, Onat Ercan ve İsmail Yiğithan Erol

2.10. Validity Foundation (<https://validity.ngo/>)

Validity Foundation (Validity Vakfı) en genel hatları ile eşit bir dünya için çalışmalarını sürdürmektedir. Validity Foundation, dünya çapında zihinsel engelli kişilerin, insan haklarını korumak ve savunmak için yasal stratejiler kullanan uluslararası bir sivil toplum kuruluşudur. Kuruluş, eşit bir dünyada; tüm farklılıklar ve değerler kapsamlı olduğunu, duygusal, zihinsel engeller ve öğrenimde farklılıkların eşitliğin bir parçası olduğunu benimsemiş; ayırım yapılmaksızın bir insanın onuruna tam olarak saygı gösterildiği bir dünya için çalışmaktadır. Validity Foundation hükümetleri izlemekte, engelli hakları ile ilgili suistimalleri ortaya çıkarmakta ve değişimi tüm gücü ile savunmakta olan, hukukî uzmanlığını sunarak daha geniş kapsamda engelli hakları hareketine katkıda bulunmakta olan bir kuruluştur. Kuruluşun engelli haklarını savunurken sahip olduğu temel değerleri; saygılı, sorumlu, işbirlikçi, yaratıcı ve profesyonel olmalarıdır.

Resim 11. Poster Çalışması - Validity Foundation

Örgüt, Bilgisayar Mühendisliği programı öğrencisi Defne Ögel ve Endüstri Mühendisliği programı öğrencisi Selen Kıdeyş tarafından incelenmiştir. Öğrenciler Validity Foundation'un misyonu, çalışmaları, temel ilkeleri ve başlıca Macaristan olmak üzere dünyadaki geçerliliğini araştırmışlardır. Araştırmalarına kuruluşun sosyal medya hesaplarını, internet sitelerini inceleyerek başlamışlardır. Öğrenciler, en temel hali ile kuruluşun, farklı duygusal, zihinsel ve öğrenme becerilerine sahip insanlar için eşit koşullar sağlanması için çalışmalar gösteren uluslararası bir engelli hakları organizasyonu olduğu sonucuna varmışlardır. Örgütün, kapsayıcı eğitim hakkı, özgürce yaşama hakkı, temel hak ve özgürlüklerin aynı koşullarda zihinsel engellilere de uygulanması gerektiğini savunduğunu fark etmişlerdir. Öğrencilerin araştırmaları sonucunda edindikleri tek endişeleri kuruluşun sosyal medyada yeterince aktif olmamasıdır.

“Bu proje sayesinde engellilerin yaşamlarına karşı yeni bir bakış açısı kazandığımızı düşünüyoruz. Proj 201'in yardımıyla tüm grup üyeleri olarak grup çalışma becerilerini geliştirdik ve engelli haklarının korunması hakkında çok önemli şeyler öğrendik. Başlangıçta, olduğundan daha kolay görünüyordu, ancak yeni bilgileri ve bu alanda yapılan çalışmaları keşfettikçe, çalışma süreci bize bu konuda yeni bilgiler kattı ve bu konuda gelişmemizi sağladı.”

Aybars Çamlıbel, Onat Ercan ve İsmail Yiğithan Erol

2.11. Mental Disability Rights Initiatives of Serbia (MDRI-S) (<http://www.mdri-s.org>)

Mental Disability Rights Initiatives of Serbia (MDRI – Sırbistan Engelli Hakları Engelliler Girişimi), zihinsel engelliler ve Zihinsel Engellilerin Hakları için vatandaşların katılımını, farkındalığı ve gözetimini teşvik etmekte olup Sırbistan’da zihinsel engelli hakları savunuculuğunu üstlenmiş olan bir engelli hakları kuruluşudur. MDRI-S, zihinsel engellilerin ailelerinin katılımının, zihinsel engelli bireylerin haklarının korunmasında büyük etkisi olacağını savunmaktadır. Dolayısıyla çalışmalarını zihinsel engellilerin ebeveynlerini yasama süreçlerine dâhil etmek üzerine yoğunlaşmıştır. Engellilerin meslekî rehabilitasyonu ve istihdamına ilişkin kanunun ve hâlihazırda kabul edilmiş olan Genel Eğitim Yasası’nın geliştirilmesine katılımlarını sağlamıştır. Şu anda, MDRI-S, sosyal refah yasasının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. MDRI-S ortaklarıyla birlikte, zihinsel engelli kişiler ve aileleri için, özellikle kurumsallaşmanın önlenmesi için çok önemli olan iki alanda; kapsayıcı eğitim ve yasal kapasite konularında profesyonel ve yasal olarak destek sağlamaktadır.

Mental Disability Rights Initiatives-Serbia

2008'de kuruldu
Sırbistan'da yer alıyor
<http://www.mdri-s.org/about-mdri-s/>
<https://www.driadvocacy.org/mdri-serbia/>

Instagram - mdriSerbia
Twitter - @MDRISerbia
Facebook- MDRI-S
LinkedIn- MDRI SERBIA

SIRBİSTAN HAKKINDA

Engelle Sahip Kişilere Ayrımcılığı Önleme Kanunu Sırbistan'da engelli kişilere karşı ayrımcılığı yasaklayan bir sivil haklar yasasıdır. Engelle sahip kişilerin insan haklarına ve onuruna saygı göstermenin gerekliliğini vurgular, engelle sahip kişilerin sosyal yaşamın tüm alanlarında eşitliğini savunur, hak ve yükümlülükleri hakkında kararların alındığı tüm süreçlere dahil eder.

Vizyonları

Vizyonları, zihinsel engelle sahip insanların ve ailelerinin eğitimine katılım üzerine kuruludur. Ayrıca MDRI-S, başanlı savunuculuğun Sırp makamları ve sivil toplum örgütleri gibi diğer kuruluşlarla güçlü ve verimli bir işbirliği gerektirdiğine inanmaktadır.

FAALİYETLER

- Kitap ve makaleler yayınlama
- Rapor: "İşkence Görmeyen İşçence: Sırbistan'ın Engelli Çocuk ve Yetkinlerin Ayrımı ve Kültüye Kullanımı"
- Protesto mektupları

Etkinlikler

- Engelle sahip insanları şiddetten korumak için iki günlük eğitim
- İş görüşmeleri için eğitimler
- Gece yarı atölyeler
- Kamu seminerleri ve eğitimleri

KAMUSAL FORUM

INKLUZIVNO
OBRAZOVANJE

PERSON
PARTNERSHIP TO ENSURE
REFORM OF SUPPORTS IN
OTHER NATIONS

#EUQUALITY

#RIGHTTOACTCAMPAIGN

11.05.2020
İdil Su Yılmaz, Begüm Boynukisa
Danışmanlar: Aycan Ünal ve N. Zeynep Yelçe

PROJ 201

Resim 12. Poster Çalışması - Mental Disability Rights Initiatives of Serbia

Örgütü inceleyen Endüstri Mühendisliği programı öğrencileri İdil Su Yılmaz ve Begüm Boynukisa kurumun kamuoyunu bilinçlendirmek için zihinsel engelli bireyler ile ilgili medya kampanyaları düzenlediğini, ayrıca halka açık tartışmalar ve konferanslar yürüttüğünü öğrenmişlerdir. Kurumun bir diğer görevinin ise diğer sivil toplum kuruluşlarının zihinsel engelli bireylerin haklarını savunmak için kapasitelerini geliştirmek olduğunun farkına varmışlardır. Öğrencilerin gözlem ve araştırmaları MDRI-S'nin küresel olmaktan çok ulusal bir kurum olduğuna işaret etmektedir. İnternet siteleri yalnızca İngilizceye çevrilmiş genel bilgiler içermekte; etkinlikler, organizasyonlar hakkındaki bilgiler ve diğer ayrıntılar yalnızca Sırpça bulunmaktadır. Öğrencilerin karşılaştıkları en büyük zorluk dil bariyerini aşmak olmuştur.

“Sosyal medya hesaplarını araştırırken ve konu hakkındaki haberleri okurken bu konudaki farkındalığımız arttı. Kendimizi bu bireylere daha yakın hissettik ve empati kurduk. Engele sahip bireylerin eşitsizliğini çözmek için birçok farklı yaklaşım ve yol öğrendik. Bu proje sayesinde kazandığımız bilgi ve farkındalığı günlük yaşamımızda ve gelecekte yapacağımız çalışmalarda kullanabilecek olmamız çok tatmin edici. Ayrıca bir kuruma resmî mesajların nasıl yazılacağını ve çevrimiçi bir projenin nasıl yürütüleceğini öğrendik.”

İdil Su Yılmaz ve Begüm Boynukısa

Sonuç

Yapılan çalışmada dünya genelinde Birleşmiş Milletler ışığında sürdürülen Engelli Hakları Hareketi tanımlanmış ve genel işlevleri anlatılmıştır. Sabancı Üniversitesi PROJ 201 dersi kapsamında N. Zeynep Yelçe ve Aycan Ünal tarafından yürütülen engellilik ve engelli hakları üzerine yapılan projeler detaylı bir biçimde incelenmiştir. Projeler kapsamında hazırlanan posterler ve final raporlarının bulguları, tartışma ve sonuçları değerlendirilmiştir.

Projeler kapsamında incelenen on bir engelli hakları kuruluşu bulunmaktadır. Her kuruluşun kendine has yönetim biçimi gerek zihinsel gerek fiziksel engellilik olmak üzere kuruluşların temel amaçları, ilkeleri, kapsayıcılıkları, yarattıkları fırsatlar ve farkındalıklar incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, pek çok öğrencinin çıkarımı farklı ülkelerdeki engelli hakları kuruluşlarının ortak olarak sosyal medya ve iletişim açısından zayıf olduğu yönündedir. Kuruluşlar ile iletişime geçmeyi hedefleyen öğrencilerin yalnızca belli bir kısmı gecikmeksizin geri dönüş alabilmişlerdir. Öte yandan incelenen kuruluşların hem dünya çapında hem de ülke ve bölge bazında engelli hakları konusundaki eksikliklerin düzeltilmesi yönünde çalışmalar yürüttükleri sonucuna ulaşılmıştır. Kuruluşların sivil toplum örgütü olmalarının ötesinde büyük oranda hukukî faaliyetlere başvurmakta ve devlet birimleri ile ortak projeler yürütmekte olduğu ortaya çıkmıştır. Kuruluşların kendilerine has ilkelerinin büyük çerçevede Birleşmiş Milletlerin ilkeleri doğrultusunda belirlendiği sonucuna varılmıştır. Ek olarak incelenen kuruluşların yaşanan salgın sebebiyle yenilenen koşul ve kurallara uygun olarak kendilerini adapte edebildikleri ve buna uygun ilkelerinde güncellemeler yaptıkları gözlemlenmiştir.

Varılan daha genel bir sonuç ise projenin hedefine ulaştığı ve farklı fakültelerde lisans eğitimine devam eden Sabancı Üniversitesi öğrencilerinin Engelli Hakları Hareketi ve

kendilerine atanan engelli hakları kuruluşları hakkında bilgi edindikleri yönündedir. Böylelikle, bu dersi almış olan öğrenciler, öğrenim alanı dışında olan ancak ülke ve okul gözetmeksizin, bir toplumun parçası olan, dünyanın bir vatandaşı olan her insanın bilgisi olması gereken engelli hakları konusunda farkındalık kazanmışlardır.

Kaynakça/References

- Birleşmiş Milletler Engelliler Programı. (2019, 19 Aralık). <https://www.un.org/development/desa/disabilities/>
- Disability Rights Watch (DRW). (2019, 16 Ekim). <http://disabilityrightswatch.net>
- Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2022). *Kurum Hakkında*. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/kurumsal/kurum-hakkinda/>
- Global Disability Rights Now. (2019, 15 Aralık). <https://www.globaldisabilityrightsnow.org>
- Human Rights Law Network (HRLN). (2019, 18 Aralık). <https://hrln.org/initiatives/disability-rights/>
- İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. (2013). *Engelli Hakları İnceleme Raporu*. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu. https://www.tbmm.gov.tr/Files/Komisyonlar/insanHaklari/docs/2013/raporlar/engelli_haklari_inceleme_raporu.pdf
- Menda, E., Berktaş, N. ve Balkan, N. (Eds.). (2013). *Engelsiz Türkiye için: Yolun neresindeyiz? Mevcut durum ve öneriler*. Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Mental Disability Rights Initiatives of Serbia (MDRI-S). (2020, 15 Mayıs). <http://www.mdri-s.org>
- People with Disability Australia (PWDA). (2020, 8 Mayıs). <https://pwd.org.au/>
- Respect Ability. (2020, 14 Mayıs). <https://www.respectability.org>
- Rick Hansen Foundation (RHF). (2019, 17 Ekim). <https://www.rickhansen.com>
- Scope: Equality for Disabled People. (2019, 17 Ekim). <https://www.scope.org.uk>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2011). *Özürülülerin sorun ve beklentileri araştırması*. (TUİK Bülten No. 6370). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ozurlulerin-Sorun-ve-Beklentileri-Arastirmasi-2010-6370>
- Validity Foundation. (2020, 15 Mayıs). <https://validity.ngo/>
- Yelçe, Z.N., Ensari, P.D. ve Burat, B.M. (2013). Bilgi ve hizmete erişim. *Engelsiz Türkiye için yolun neresindeyiz?: Mevcut durum ve öneriler*; içinde (s. 19-121). Sabancı Üniversitesi.
- Yüceer, C. (2012, Aralık 4). Ankara. *TBMM Genel Kurul Tutanağı*. 24. Dönem 3. Yasama Yılı 33. Birleşim. http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_sd.birlesim_baslangic?P4=21346&P5=H&page1=16&page2=16&web_user_id=10740232

